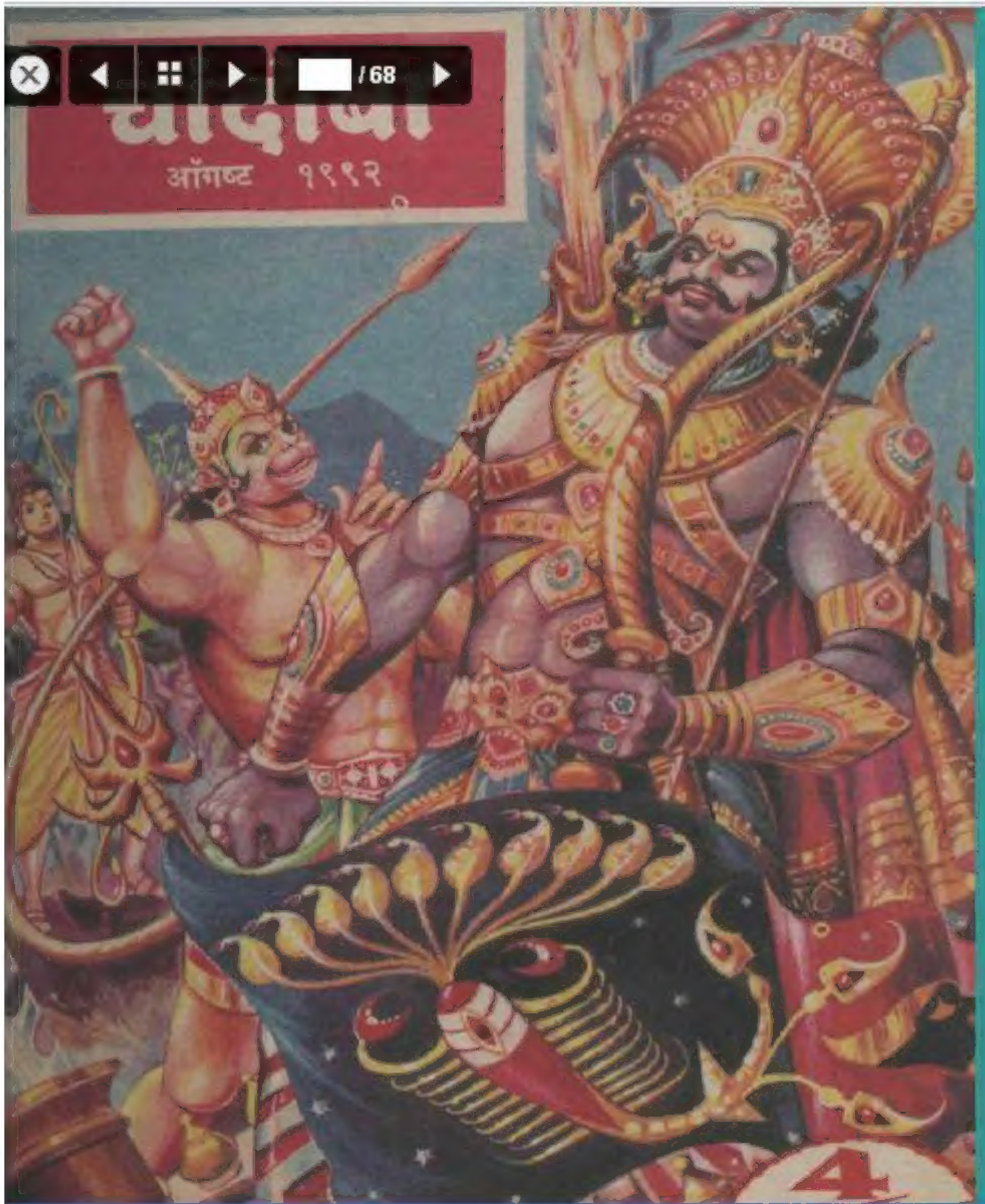

वापस

ऑगस्ट १९९२

ON YOUR MARK...GET SET...GO!

दोन पिक्चर काढें मिळवा अनु प्राप्त करा
'द माल्टोव्हा ब्रुक ऑफ द ऑलिम्पिक्स'

त्वरा करा! ब्रुकसाठी शेवटची तारीख 18 ऑगस्ट 1992 आहे.

अधिक दोन काढें मिळवा आणि जिका एक स्पोर्टी ऑलिम्पिक घड्याळ!

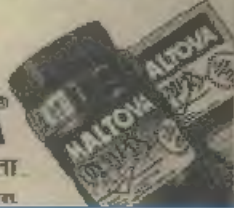
विनामूल्य पिक्चर काढें व अधिक माहिती 500 ग्रॅम ऑलिम्पिक्स पॅकमध्ये.

त्वरा करा!
ऑक्ट 30 सप्टेंबर 1992
तेजी मॅग ड्राईन

MALTOVA

आरोग्य, शक्ती व ऊर्जा विजेता

व्यवसायिक ड्रिंक/डिजिटल मिनिटर ऑन/ऑफ बटन/स्लाइड

राज्य नवे, नाव जुने!

गोले, शोबटी संयुक्त राष्ट्रसंघाने आपली शांति-सैन्या या अशांति-राष्ट्र भारतात पाठविण्याला संभेति दिली. मार्चच्या ३४ व्या रोजी जवळ जवळ १७ देशातून आलेल्या १४,००० सैनिकांच्या संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या शांति-संरक्षण दलाने भारताने सफटेवट जनरल बी. सी. शर्मा यांच्या मार्गाने नेतृत्वाखाली युगोस्लावियाने प्रवेश केला.

मध्यंतरी मुसलमानांची जाधिक संख्या असलेल्या बोस्निया-हेर्जेगोविना मध्ये एव सार्वमत घेतले गेले. यात जाधिक संख्या लोकंनी मोस्निया स्वतंत्र रहावा असे आपले मत प्रकट केले. याच्याच बरोबर एक बाजूला मुसलमान आणि कोट्टसु यांच्यात व दुसल्या बाजूला सेवो लोकात लढाई दंगे होवू लागले. मध्य बोस्निया मध्ये शांति-सैन्या पाठविता येणार नाही असे संयुक्त राष्ट्रसंघाने जाहिर केले.

मसेडोनिया या सहाय्या सणतंत्र राज्याने आपला निर्णय जाहिर केला की त्याचा कोनिया, स्लावेनिया नि मोस्निया-हेर्जेगोविना यांच्यापासून अलग रहायचे आहे. शाला यूरोपियन कम्युनिटीची स्वीकृति मिळणे आवश्यक होते.

आजचे दोन राष्ट्रांचे हे फेडरल रिपब्लिक बित्ताच्या राठकमठील पितरे सणतंत्र आहे. पहिल्या आगातिय घुषाच्या (१९१४-१९)

गोल्या २७ एप्रिल रोजी भारत नि जगातील सुमारे पन्नास देशांच्या प्रतिनिधी संमेलन युगोस्लाविया फेडरल पार्लमेंट कांस्तित्वात आले आणि तबी घटना घोषित करण्यात आली.

आजच्या फेडरल रिपब्लिक ऑफ युगोस्लाविया मध्ये भागील सहा सणतंत्र राज्यांपैकी फक्त दोनच देशां सार्वमत लावलेले आहेत, कोर्बिया आणि मॉन्टीनो. बाकीचे चार सणतंत्र देश एक वर्षांपूर्वीच स्वतंत्र लावलेले होते. नहा महिने आंतरजातीय सैन्याच्या पोरिस्पात अनेकना आपले प्राण गमवाचे लागले. अनेकांनी आपल घर-दार सोडले आणि स्त्रूप अधिक लोक शोबारच्या राज्यात पकून गेले.

युरोपियन कम्युनिटीने हस्तक्षेप करून अमीन कार्य पंधरा वेळा सणतंत्र कराचंवर स्वाभाव्य करतल्या पण अलग काळातच ते सर्व करार सोडले.

कालात सन १९१७ मध्ये झालेल्या कोकु तहानुसार-युद्धानंतर सेम, कोट व स्लावोनी या सहांनी एक राज्य बनून एकत्र रहायचे होते. आणि सन १९१८ मध्ये १ डिसेंबर रोजी या तहानी अंगलसमाजणी सुरू झाली. सन १९२१ मध्ये या राज्याचे नाव युगोस्लाविया ठेवण्यात आले. दुसरे जागतिक युद्ध सुरू झाल्या बरोबर हिटलरच्या नेतृत्वाखाली जर्मनीने युगोस्लाविया वर आक्रमण केले. बार्बोस टिटोने जर्मनीच्या सैन्याला तेथून पळवून लावले नि तेथे कम्युनिस्ट फेडरल रिपब्लिकची स्थापना करून तो स्वतः प्रधानमंत्री बनला. यानंतर सन १९२२ मध्ये तो राष्ट्राध्यक्ष झाला. सन १९७४ मध्ये महाभयंकर देशाच्या सोशलिस्ट फेडरेशनच्या स्वरूपात नवीन युगोस्लावियाची घटना लिहिली गेली.

एण १९८० मध्ये टिटो याण पाश्चात्या देशात आर्थिक संकट, प्रांतीय कलह आणि आतं-आतंतीय बंडाळे यांमुळे सार्वत्रिक अशांततेचे वातावरण पसरले. यावर सेनेने आपली दमन-कीर्ति सुरू केली, शांति-कलह वाढला नि युद्ध-युद्ध सुरू झाले.

सेर्बिया व माटेनीयो यांच्या सह स्थापित झालेल्या युगोस्लावियाची लोक-संख्या पूर्वीच्या फेडरेशनच्या १०.४ टक्के आहे, आणि त्यावेळच्या नैसर्गिक संवत्तीचा १२ टक्के तिरवाच आता जवळ युगोस्लावियात राहिला आहे. सर्व जगाच्या अशी आशा आहे की भविष्य काळात युगोस्लावियात स्थायी शांतता निर्माण व्हावी.

वर-परीक्षा

विशाल व मालती या दंपतीची मैथिली ही एकुलती एक मुलगी होती. मैथिली चांगली चलाख व बुद्धिमान होती. विशालच्या इंग्रजीची ती एकटीच वारस असल्याने तिला आपल्या घरची मून करून घेण्याचे स्वप्न अनेककण पहात होते. परंतु कोणीही आपल्या मनातली गोष्ट बघाकरता झकट केली नाही की विशाल आपला बावई बनवू शकेल अशी तीन मुले त्याच्या नसत्यात होती.

ते तीन मुलगे म्हणजे जानकीराम, सूर्यदेव आणि चन्द्रकान्त. त्या तिघांच्याही आया मैथिलीला आपली मून करून घ्यायला तयार होत्या. जानकीरामच्या तुळनेत सूर्यदेव व चन्द्रकान्त चांगले पैसेवाले होते. त्या बोधांच्यातही पाहिले, तर सूर्यदेवपेक्षा चन्द्रकान्त दिसायला खूपच चांगला होता. त्यामुळे मैथिलीच्या आईची, मालतीची

इच्छा अशी होती की, आपल्या लेकीचा विवाह चन्द्रकान्तशीच व्हावा.

एके दिवशी विशालने आपल्या लेकीला मैथिलीला बोलावून म्हटले, "बाळा, तुझ्याशी लग्न करायला जानकीराम, सूर्यदेव आणि चन्द्रकान्त तिघेही तयार आहेत, अन् त्यांच्या बायाही तुला मून करून घ्यायला वासुसल्या आहेत, हे तुला ठाऊकच आहे. तुझ्या आईची इच्छा आहे की, चन्द्रकान्तशी तुझा लग्न व्हावं. माझ्या दृष्टीनं तर तिघेही सारखेच आहेत. मला कुणाच्यात खास बरी रुचि नाही. तू स्वतः चांगली बुद्धिमान अन् गुणी आहेस, हीच मोठी जानन्दाजी बाब आहे. तेव्हा नीट विचार करून तूच स्वतः निर्णय घे. त्याप्रमाणेच मी तुझा विवाह करून देईन."

पित्याच्या या सांगण्यावर ताजत लाजत मैथिली म्हणाली, "निर्णय घ्यायचा

तर मी आत्तापर्यंत त्यांचं चरित्र किंवा त्यांच्या खोटीवर तितकंसं लक्षाही नाही दिलं बाबा!"

यावर जरासा विचार करून विशाल म्हणाला, "दहाच दिवसांत युगादीचा सण येत आहे. त्यासाठी मी पा तिपांना इथे बोलावून घेईन. मग तू सावकाशीने परीक्षा घेऊ शकशील त्यांनी."

नंतर विशालने त्या अल्सबासाठी तिन्ही कुटुंबे बोलावून घेतली. विवाहाची शोष्ट निघताच तिघांच्याही आयांना विशालने स्पष्ट सांगून टाकले की त्याबद्दलचा निर्णय आपण आपल्या मुलीवरच सोपवला आहे. त्यामुळे त्या याबद्दल जास्त काही बोलू शकल्या नाहीत.

युगादीच्या अल्सबासाठी ते तिघेही वर विशालच्या घरी आले. सणाच्या दिवशी लवकर अडून स्नान वगैरे अरकून तिघांनीही विशालने त्यांना दिलेली वस्तू नेसली. इतक्यात चमेली विकण्याच्या एका मुलीचा आवाज ऐकू आला. मैथिलीने फाटफाशी येऊन त्या फूलवालीला हाक मारली.

त्यावेळी तिथेच असलेल्या तीनही बरांपैकी सूर्यदेव म्हणाला, "अरे, बराभोवती तर किली फुलझाड आहेत घरातच फुल असताना बाहेरची विकत घ्यायची काय गरज?"

या प्रश्नाचे मैथिली काही उत्तर देणार, इतक्यात जानकीराम हसत म्हणाला, "इथे फुल आहेत अनेक प्रकारची, पण चमेली माव कुठेच दिसत नाहीये. घेऊ देता" अन् त्याने विशालतून पैसे बाहेर काढले.

फूलवाली फुले तोलणार, इतक्यात चन्द्रकान्त त्या मुलीला म्हणाला, "नाही न, दोन छटाक आणसी घाल." अन् जानकीरामकडे पहात थट्टेच्या मुरात म्हणाला, "सणादिवशी फुल घेऊन घायला निघालास हे ठीक ज्ञान, पण इतका कंगूसपणा कशाचा? जरा जुदारपण घ्यायची नाहीत?" अन् त्याने आपल्या विशालतून पैसे काढून फूलवालीला दिले सुध्दा.

चन्द्रकान्तच्या बोलण्यावर जानकीराम मुठीच खट्टू आला नाही. तो म्हणाला,

"घरात फुल घालणाऱ्या वायका तर दोनच. मग दोन छटाक नसती का पुरली? अशीच जास्त खर्च कशाला करायचा?"

"मागसं मोजून फुल घ्यावी असं म्हणतोस? वा, वा!" चन्द्रकान्त हसू लागला.

सूर्यदेवनेही आपले हसे त्यात मिळवले. जानकीराम गप्प राहिला.

तिघांचे बोलणे ऐकून मैथिली थोडकेसे हसली, अन् फुले घेऊन घरात गेली.

आणखी थोड्या वेळाने विशालकडे नेहमी साड्या विकणारा व्यापारी साड्यांचे गाठोडे घेऊन आला. त्याला पाहून आश्चर्याने विशाल म्हणाला, "अरे सणासाठी साड्या तर काही दिवसांपूर्वीच देऊन गेलास ना? मग आज परत कसा आलास?"

"नवीन तऱ्हेच्या साड्या आहेत दादासाहेबा! वाटलं की आपल्या मैथिलीला छान शोभतील, म्हणून आलो दादासाहेबा!" व्यापारी म्हणाला.

यावर विशाल काही बोलणार, इतक्यात चन्द्रकान्त म्हणाला, "कसल्या साड्या आहेत! दाखव तर खर!"

बाहेरचे बोलणे ऐकून मैथिलीही एबड्यात बाहेर आली होती. चन्द्रकान्त तिला म्हणाला, "हा म्हणतोय की काही नव्याच साड्या आल्यायत, पहा तुला कोणती आवडते?"

"नुकत्याच तर बाबांनी सणासाठी दोन साड्या घेऊन दिल्यात. आज पुन्हा नव्या

साडीची काय गरज?" मैथिली नकार देत म्हणाली.

पण चन्द्रकान्त हसत म्हणाला, "ही सणाची माझी भेट म्हणून घे ना!"

पण जानकीराम मध्येच म्हणाला, "अरे पण, सणासाठी नव्या घेतलेल्या साड्या मैथिलीजबळ आहेत म्हणते आहेत न ती? मग अशीच साडीत पैसे वाया घालण्यात काय अर्थ चन्द्रकान्त? त्या पैशातून दुसरं काही घेऊन दे ना!"

"आणखी घ्यायचं मागलं पाहू, आधी मला एक साडी घेऊ दे." असे म्हणून चन्द्रकान्तने त्यातली सर्वात भारी साडी निवडली.

मैथिलीने साडी 'आवडली' म्हटने, अन् चन्द्रकान्तने व्यापार्याला पैसे देत

जानकीरामकडे रावले पाहिले.

त्या दिवशी संध्याकाळी जानकीराम, सूर्यदेव व चन्द्रकान्त असे तिघेही बाजारात जाऊन आले. आल्याबरोबर जानकीरामने आपल्या हातातला पद्य-ग्रन्थ मैथिलीला दिला.

ते पुस्तक पहाताच खूपचून मैथिलीने विचारले, "अरे तुम्हाला कसं माहीत, की या कवीची पुस्तकं मला फार पिय आहेत?"

"सकाळी तु शेंजाराच्या मुलीला भणत होतीस न, की हे पुस्तक खूप प्रयत्न करूनही मिळालं नव्हतं तुला. अन् या कवीचं एकुणच सार काव्य तुला खूप आवडतं! आज बाजारातून फिरताना हे पुस्तक दिसलं, अन् मला तुमं बोलणं आठवलं, म्हटलं घेऊन टाकू

या. घे न माझ्याकडून ही घेत!" जानकीराम आर्जवाने म्हणाला.

त्या रात्री घराच्या परसतून काही बोलणं ऐकू आलं, म्हणून मैथिली कानोसा वेळू लागली.

"जानकीराम, तुजजवळ पैसे नाहीत हे खरं नाही वाटत मला!" चन्द्रकान्त टोमणा देत बोलल्यासारखा म्हणाला.

"खरंच नाहीत रे चन्द्रकान्त! संध्याकाळी बावांनी माझ्याकडे असलेने सारे दोनशेचे दोनशे रुपये काही अचानक खर्चासाठी माझ्याकडून मागून घेतले. या सूर्यदेवला विचार!" जानकीराम चन्द्रकान्तला म्हणाला.

"सूर्यदेव? घट! तो तर मुलखाचा कंजूस आहे! पैसा म्हणजे तर त्याचा जीव की प्राण!" चिडचिडत चन्द्रकान्त म्हणाला.

त्यांचे हे बोलणे ऐकून मैथिली चुपचाप घरात गेली. दुसऱ्या दिवशी कुतुहलाने तिने एकान्तात विशालला विचारले, "बाबा, तुम्ही जानकीरामकडून काही पैसे भुसणे घेतलेत का?"

विशालने आश्चर्याने विचारले, "तुला कसं कळलं हे?"

मैथिलीने आदल्या रात्रीचे कोलणे त्यांच्या कानावर घातले. तेंव्हा विशाल डोके हलवत म्हणाला, "ओहो! असं आहे होय? खरं म्हणजे मी जानकीरामकडून एक पैही भुसणी घेतली नाही. पण, त्याने मला सांगितलं की-सूर्यदेव किंवा चन्द्रकान्तने जर मला

विचारलं की, मी त्याच्याकडून दोनशे रुपये घेतले का तर मी 'हो' म्हणावं, मला तेंव्हा वाटलं की यात असेल काही रहस्य! मी डोकं हलवून होकार दिला, अन् खरंच नंतर चन्द्रकान्तने जेंव्हा मला तसं विचारलं, तेंव्हा मीही 'हो' म्हटलं, तर अशी आहे काय हकिकत?"

हे सर्व ऐकून मैथिलीला खूप आनन्द वाटला. नंतर तिने बडलींना सांगितले की त्यांनी खरोखरच जानकीरामकडे दोनशे रुपये घ्यावेत.

विशालने दबकून विचारले, "मी भुसणे मागू? नाही वावा; आपल्याला काय त्याची गरज?"

"नाही बाबा, माझा आग्रह म्हणून मागा ना अन् त्यानं दिले, तर घेऊन देवा." असे म्हणून ती निघून गेली.

दुसऱ्याच दिवशी जानकीराम, सूर्यदेव आणि चन्द्रकान्त आपापल्या घरी निघून गेले.

ते गेल्यानंतर दोनशे रुपये मुलीच्या हातावर उबत विशाला म्हणाला, "हे चे बाळ, विचारल्याबरोबर जानकीरामने दोनशे रुपये देऊन तर म्हटले की-परत करण्याची घाई नको करावया!" अन् आपल्या मुलीच्या चेष्टेन्यावरचा आनन्द पाहून पुढे त्याने कुतुहलाने विचारले, "तुम्ही वर-परीक्षा संपलेली दिसतेय! तुला पसंत पडलेला नवर जानकीराम तर नव्हे?"

मैथिलीने होकारात्मक डोके हलवून

लागेने मान खाली घातली. थोड्या अंतरावर कुशी राहून बापलेकीचा संवाद ऐकत असलेल्या मालतीने पुढे येथून विचारले, "ठीक जाहे मैथिली, पण जानकीराम मध्येच असं विशेष काय आहे? चन्द्रकान्त मधे तुला शोणता दीव आढळला?"

एक वार आपल्या बायकोकडे नजर टाकून विशाल मैथिलीला म्हणाला, "बोल ना सांग आपल्या आईला, कोणत्या आधारावर तू जानकीरामला पसंत केलेस?"

थोडके हसून मैथिली आपल्या आईला सांगू लागली, "आई! या पश्नाचं माग संगीत अन्तर फार बाबिलचक होईल. मी जरा थोडक्यात सांगते. केवळ पैसे कमावणं नव्हे; तर ती खर्च करण्याच्या

पद्धतीवरून माणसाच्या बुद्धिमत्तेची परीक्षा होऊ शकते. चन्द्रकान्त वाराळू, जास्त खर्चिक आहे. सूर्यदेव त्याच्या अगदी विरुद्ध, महाकंजूस आहे. जानकीरामच यात सुवर्णमध्य आहे. पैसा योग्य रीतीने कसा खर्चावा हे त्यालाच जास्त कळत. अशीच नाहक खर्च करणारा तू आहे तू! चन्द्रकान्तने आपला मोठेपणा बाख्खण्यासाठी आपल्याजवळचे सारे पैसे माझ्यासाठी साही खरीदण्यात घालवले, अन् मग मोजा जानकीरामकडे जूतने मागयला. असल्या माणसाकडून पैसे परत मिळणार नाहीत, हे ओळखून चातुर्याने अगोदरच स्वतःला सोडवून घ्यायची योजना बनवून ठेवली होती. चन्द्रकान्तला त्याने पैसे दिले नाहीत. पण तीच रक्कम बाबांना देताना त्याने काकू केले नाही. इतकेच नव्हे, तर दुरुनच माझे मन जाणून माझ्या पसन्तीचे पुस्तक त्याने मला जाणून दिले. जसा राहाणा असणारा जानकीराम माझा नवरा साकार, तर तो

माझे मन ओळखून वागेल. मी मागेन ते योग्य असेल, तरच तो देईल, अन्यथा 'नाही' म्हणेल. माझ्या अतृप्त मागण्यांना लगाम घालून तो मर्यादित ठेवील. आता सांग आई, चन्द्रकान्त पैसा जानकीरामच योग्य की नाही?" इतके बोलून शेवटच्या प्रश्नानेच तिने आपले वृत्तर पूर्ण केले.

मालती तावडतोज तिच्या प्रश्नाने अन्तर देखू शकली नाही. तेव्हा थोड्या सवनि आपल्या मुलीकडे पाहून विशाल म्हणाला, "काय बोलणार ग तुम्ही आई! इतक्या दुरवट विचार करायची सवयच कुठंय तिला?"

थावर आपला राग लपवत जरास हसून मालती नवऱ्याला म्हणाली, "हो, हो; मोठे आलेत भाई टीका करणारे! ही मैथिली तरी कोण आहे? या मालतीचीच मुलगी आहे म्हटलं! हिच्या बुद्धिमत्तेचं श्रेय माझं नाही का?" अन् मोठ्या प्रसन्नतेने ती स्वयंपाकघरात निघून गेली.

इकडे आप-लेक सोपही हसत राहिले.

माया महाल

(वीरगिरीची राजकन्या अचानक आजारी पडल्यावर तिला राजधानीजवळील सरोवरातल्या विद्यान्ति गृहात यज्ञपला पाठवण्यात आले त्यान्तीतिपाचार्यांच्या सत्त्याने दोन वेळा राजा वंशराणी राजकन्या विद्यावतीला भेटायलाही जाऊन आले. पण तिच्या मेंढी ते जेव्हा तिचा भेटायला गेले तेव्हा मात्र त्यांना राजकन्याची भेटू शकली नाही, ती अकस्म होण्यापूर्वी...)

मध्यरात्री युवराणी एकदम दचकून जागी झाली आणि विद्यान्यावर अठून बसून ती आश्चर्याने समोर पाहू लागली.

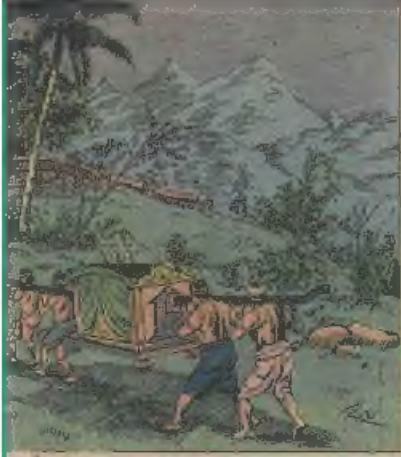
युवराणी अडा! आपल्याला आता तावडतोज राजवाड्यात पोचायला हवं." वृद्ध सेविका तिचा झोपेतून अठवून म्हणत होती.

"आता मध्यरात्री? का? काय झालंय?" राजकन्येने तिला विचारले.

"अशी बातमी आलीय की महाराज अचानक आजारी झालेयत आणि त्यांना तावडतोज तुम्हाला भेटायचंय. आपल्याला घेऊन आपणासाठी तावाडी तयार होऊन बसला आहे." त्या वृद्ध सेविका कमलाचे खबर दिली. ती जरा दाबल्या स्वरातच बोलत होती.

कमलाचे केंस विसकटलेले असल्यामुळे युवराणीला तिचा चेहराही नीटसा

विसला नाही.

"पण न्योतिषाच्यापांनी संगितलं होतं ना, की हे विधामगूढ सोडून बाहेर कुठे जायचं नाही म्हणून?" विद्यावतीने आश्चर्याने विचारले.

"हो, मांगितलं होतं खरं. महाराज अन् महाराणीच इकडे येणार होते. पण महाराजांची तब्येत एकाएकी बिघडली, म्हणून त्यांनी आज दिल्ली की मुम्बाला ताबडतोब तिकडे पोचवून दिलं जावं. त्यांच्या आज्ञेवरूनच आता आपण तिकडे जाणार आहोत. जल्म परत येवू आपण." कमलाने समजावले.

विद्यावती तिच्याबरोबर भवनाबाहेर

आली अन् दोघीही नावेकवळ पोसल्या. आकाश मरून आलेले होते म्हणून चंद्र-प्रकाशाही अगदीच बंधूक होता. भवनाबाहेर पडल्यावर लेविके बरोबर राजकन्या वस-याच एका भागिनि चालली होती. पण प्रकाश पुरेसा नसल्याने ही गोष्ट तिच्या घ्यानात आलीच नाही. कमला भरभर पुढे होऊन अगोरर नावेत चढली अन् नंतर हानाचा आधार देऊन तिने युवराणीला नावेत घेतले. ती वसल्याबरोबर नाव तेवून निघाली.

अर्धवट झोपेत राजकन्या नावेत एका बाजूला चुपचाप बसली होती. जवळच बसलेली कमलाही नंतर तिच्याशी एक अधरही बोलली नाही. एकाएकी काय झाले अमाव आपल्या, नाचाना आता ते कसे असतील इत्यादि विचारात राजकन्येच्या हेही लक्षात आले नाही की किनाऱ्यावर पोचायला आज काहीसा जास्तच वेळ लागत आहे.

किनाऱ्यावर पाजली आणि कहार तयारच होते. युवराणी वसल्याबरोबर चार कहार पालही जुचलून घालू लागले. कमला दासी पालखी-पाठोपाठच येत असावी असे राजकन्येला वाटले. पालखीत वसल्यावर पुन्हा-ती झोपेत सुगली.

आलताआलता पालखी अचाक एक

बाजूला झुकली. पूर्वी असे कधीच झाले नव्हते. त्यामुळे विद्यावती जागी झाली आणि शंकेने पडदा आजूला करून बाहेर पाहू लागली. राजवाड्याकडे जाण्याचा रस्ता मूळीमुध्दा ओबडधोबड नव्हता. तिची शंका बरोबर ठरली. पालखी का जंगलातल्या रस्त्याने हांगरावर नेली जात होती? पालखीमागे कमलाही कोठे दिसत नव्हती. तिला पहाण्यासाठी राजकन्येने मागे-पुढे इकडेतिकडे वाकून पाहिले, तरीही दासी तिला कोठेच आडळली नाही. 'मग आपल्याला तेतायत तरी कुठे?' अर्ध्या रात्रीची वेळ अन् जंगलातली वाट होती म्हणून तिने कसरांना काहीच विचारले नाही. शेवटी थोड्या वेळाने कहार थांबले व त्यांनी पालखी खाली उतरवली. "युवराणी आता आपण बाहेर येवू शकता." एका स्त्रीचा आवाज ऐकू आला.

विद्यावती पालखीबाहेर आली. तिने थोडीकडे निरखून पाहिले. सर्वत्र जंगलच होते, अन् समोर एक विशाल महाल दिसत होता. आगवी आपली सेविका कमलामारुकीच हुवेहुब दिसणारी स्त्री युवराणीला बिराली. दिसायला ती कमलासारखी असली तरी तिचा आवाज निराळा होता. राजकन्येने ओळखले की फसून आपण स्वतः

होऊनच तिच्याबरोबर इथे आलो आहोत. ती स्त्री कमलेसारखी भासली तरी वास्तवतः ती कमला नव्हतीच.

"चला युवराणी, आता इथून पुढे तुमचं रहायचं ठिकाण हा महालच." ती स्त्री म्हणाली.

"पण आता आपण कुठे आहोत?" राजकन्येने विचारले.

परंतु त्या स्त्रीने राजकन्येला काहीच उत्तर दिले नाही.

"तू खरी कोण आहेस? मला दये का घेवून आलीयस? तू तर म्हणाची होतीस की माझे बावा आजारी आहेत अन् त्यांना मला भेटायचंय? मग कुठायत

माझे बाळा? हा महाल कोणाचा? मला इथं का जाणलंय?" युवराणी विद्यावतीने तिला पुन्हा विचारले.

"युवराणी, माझ्यावर रागावू नका. पण मी तुमच्या सान्या प्रश्नांची उत्तरं देऊ शकणार नाही. हा, एक माझ सांगते—या विशाल महालाचं नाव आहे 'जादूचा महाल'. एक गीष्ट लक्षात ठेवा, इथे तुम्हाला कसल्याही प्रकारचा त्रास होणार नाही. तुम्हाला आरामात व सुरक्षित सभाळांयची जबाबदारी माझ्यावर आहे. मी नेहमी सजग, सावध राहीन—की तुम्हाला कशाची कमतरता पडणार नाही. तोपर्यंत...."

पण ती पुढे काही बोलणार, तोच राजकन्येने तिला टोकत विचारले, "पण कुठवर? अनु शोवटी दु आहेस तरी कोण?"

"तुम्ही मला तुमची दासी 'कमला' हिच्याच नावाने बोलवू शकता." इतकें सांगून ती जरा थांबली अनु पुढे म्हणाली, "माझे मालक तुम्हाला जोवर ठेवू इच्छितोम तोवर तुम्ही बिनासकोच इथे राहू शकता."

"कोण आहे तुम्हा मालक?" युवराणीने तिला धमकावत विचारले.

"तुम्हाला हळूहळू आपोआप कळेल. आता कृपा करून माझं ऐका. आत चला. तुमच्या विश्रामगृहातील झोपेत दयत्यय आलेला आहे. आता तुम्ही आरामात झोपाव, इतकीच माझी विनंती." ती बाई दुठ स्वरात म्हणाली.

नंतर ती कहारांकडे वळून त्यांना म्हणाली, "आता तुम्ही सोकही जा."

कहारांनी वाकून तिला नमस्कार केला व ते निघून गेले. ती बाई पुढे होऊन म्हणाली, "चला युवराणी!" अनु ती जादूमहालाच्या पायऱ्या चढू लागली. मागोमाग विद्यावतीलाही मुकाट्याने जावे लागले. तो महाल मोठा सुन्दर होता. विशाल अशा छोट्यांच्या भिंतीवर व खांब्यांवर सुन्दर आरसे

लावलेले होते. आजू तेथे आपलेच प्रतिबिंब विद्यावतीला दिसू लागले. ती स्त्री व विद्यावती महालाच्या समोरचा मंडप पार करून महालाच्या प्रमुख भागाच्या पायऱ्यांजवळ पोचल्या. त्या चवून दोघीजणी महालाच्या वरच्या भागात असलेल्या एका मोठ्याशा खोलीत पोचल्या. ती खोली सौम्यदान हिचे जवाहिरांनी सजवलेली होती. त्याचबरोबर विविध फुलांचीही मोठ्या रसिकतेने रचना केलेली होती. तेथील प्रत्येक वस्तूच अद्भुत अशा तेजाने झळकत होती. सर्वत्र आरसे लटकलेले होते.

त्या खोलीत एक सुन्दरसा मोठा पर्लंग होता, त्याकडे डशारा करत ती स्त्री म्हणाली. "युवराणी, आता इथे आरामात झोपून जा. मी येऊन जुठवीपर्यंत झोपू शकता तुम्ही." तिच्या आवाजात एक प्रकारची ऐट होती.

तिला विरोध करणे अर्चित नव्हते, असे विद्यावतीने ठरवले. ती मुळाट्याने जाऊन पर्लंगावर पहली व तिने आपले डोळे मिटून घेतले. त्या स्त्रीने आपल्याला इथे का आणले? आम्हा कसे असतील? आपण तिथे नाही असं पाहून आई नाकांना किती वाईट वाटलं असेल? 'हेच विचार वारंवार तिच्या मनात येत होते. 'आपले असे अचानक अदृश्य होणे लक्षात आल्यावर कमला दासीची काय परिस्थिती झाली असेल? देवा, तिचे विचारीच रक्षण करा! या जादू-महालात पुढे काय-काय होणार आहे, कुणास ठाऊक! ती विचार करत राहिली.

* * *

सेनापती अंगसेन हा महाराणी वज्रेश्वरीचा भाऊच होता. नावाच्याने येऊन सारांताच तो तागडवीस सरोवरातील विश्रामभवनत पोचला. राजाने त्याला सारी हकिकत सांगितली. सेनापती पुन्हा तेथून येऊन

नावाड्याकडे निरखून पाहू लागला. "महाराज! काल मी दासींना आणून किनाऱ्यावर सोडले, अन् मी तिथेच थांबून गेलो, हललोही नाही तिथून! रात्रीही मी कुठेच गेलो नाही. नावेतच पडून होतो. चिचाऱ्या युवराणीवर काय बेतलं असेल!"

अंगसेन गप्पच होता. त्याच्या मनात अनेक विचार जुळत होते. पण नाविक लोटे बोलत जसेच, असे भाग त्याला मुळीच वाटले नाही. 'मग युवराणी विद्यावती गेली तरी कुठे?'

अंगसेन राजाला म्हणाला, "महाराज! या वेटाच्या आसपास ही सोडून दुसरी नावही नसते. तेव्हा युवराणी नावेतून कुठे गेली असेल असे वाटत नाही. सरोवरसच्या पलिकडे तसेच पोचणेही शक्य नाही. कारण किनारा खूप दूर आहे अन् राणीही मधून मधून खूप खोल आहे. पोहत जाणेही शक्य नाही अन् तशी तिला जरूरच काय?

तेव्हा कोणीतरी लपून छपून विश्रामभवनत पोचून गोड गोड बोलून वा धमकावून तिला घेऊन गेल असेल अशीच नास्त शक्यता वाटते. तेव्हा आपण असा निष्कर्ष काढू शकतो, की युवराणीच अपहरण झालेलं आहे."

सेनापतीचा हा विचार राजाला अर्चित वाटला, म्हणून सौम्यदाने त्याने ही डोके हलवले.

दासी कमलाला विश्रामभवनतच सोडून राणी, राजा व अंगसेन येऊन नावेत बसले. नाव चालू लागली. तिचांच्याही मनात विचारांचे काहूर माजले होते-विद्यावती कोठे गेली? तिचे अपहरण कोणी केले? तिला विचारीला शत्रु तरी कोण असणार? त्याचा पत्ता तरी कसा लागेल? तिचे रक्षण कसे करावे? आता प्रथम कोणते पाऊल अचालावे-इत्यादि विचार ते काळजी-ग्रस्त त्रिकूट मनात घेऊनच राजवाड्यात पोचले. (कमलाः)

दोन चोर

एका जमीनदाराच्या आंबराईतील झाडांना खूप आंबे लागले होते. झाडांवर पाहू तिचे आवेच आंबे। त्यामुळे सर्वांचीच नजर आंबराईने वेधून घेतली होती. जाण्याची सोरिही बरीच होऊ लागली. जमीनदाराने पहारेकऱ्याला पहारा बांगला काढक करायची आज्ञा दिली.

एके दिवशी पहारेकऱ्याने दहा वर्षांचा एक मुलगा आंबे चोरताना पकडला; अन् तो त्याला म्हणाला, "कोण रे तू? वीरसिंहचा मुलगा विसतोवस तू? वरोसा न? बोण फी!"

भीतीने बरबर कापलच मुलगा बुभारला, "होय." मग पहारेकऱ्याने काचबोट काढ त्याला कापल्या शिन्ध्या भोवत्या जन्वू शकता, "बदमाश कुठचा! सांग आता या जिवेच्या भोवकाने मारून तुला चांगल्या दगड करू, की हे काम तुझ्या बापावर सोपवू?"

शरधरतच मुलगा म्हणाला, "तू नको मार, याडया बाबांणाच सांग."

"ठीक आहे, चत तर आपल्या बापाकडे!" असे म्हणत मुलाची बकोट धरून पहारेकरी त्याला वेचू लागला.

"बाबा! मीच आता बाबांना बोलवतो." असे म्हणून मुलगा मोठ्याने "बाबा! बाबा!" हाक मारत मोरडला.

मुलगाच अशी तिथल्याच एका साढावरून या मुलाचा बाप वीरसिंह यावरून खाली येतला दिसला। न्याच्या घाडीवर आल्याचे एक भोठेले पोतेंच लटकण होते!

सौ. मुका भिष्म

रूप-परिवर्तन

आपला निश्चय अद्वितीय असणारा विक्रमराजा पुन्हा त्या झाडाजवळ गेल्या. फान्दीला लटकलेले फेन कापून ते बापत्या झाडावर ठाकून, नेहमीप्रमाणे भौन स्वीकारून तो स्मशानाची वाटचाल करू लागला. मध्येच त्या ऐतात निवास करणारा बेतात बोलू लागला, "राजा! या वेळी तर आपल्या राजवाड्यातल्या मज्जू शायेवर पडून तुला व्यायामात श्लेपी जायला हवें होतं, पण तू तर या एकावी अनु भीतीदायक स्मशानात मध्यरात्री कष्ट उपसत बसला आहेस. हे पाहून मला तुझी फार दया येत आहे. पण मोठमोठे विवेकी पुरुषही कधी-कधी स्वतःच्याच बाबतीत भगदी बुद्धिहीन असल्यासारखे निर्णय घेतात. असे निर्णय घेण्याबाबतची त्यांची

भूमिका शांघर्ष आयल्याना करीणचा त्याचा पुगवा म्हणून मी तुला मालव देशच्या युवराजाची गोष्ट सांगते त्याचे एका तरुणीवर जिवापाठ प्रेम होते परंतु तिच्यालाच लग्न आजवरी जे वर्तन केले त केवळ फार असंजनच नव्हे तर अविवेकीपणाचेही होते गोष्ट ऐकताना तुम्ही करमणूकही होईल अन् थकवाही नाहीमा हांदल गोष्ट नीट लक्ष देऊन ऐक ' आणि वेताळ मातवदेशाच्या युवराजाची गोष्ट मागू लागला

मालवगवा वीरगंध चारलाच म्हातारा

ज्ञाता होता त्याला सूर्यवर्मा नावाचा एकच पृथ होता सूर्यवर्मा आता पुरेसा मोठा झालेला होता तेव्हा त्याचा विवाह करून देउन लगेच गज्याभिरुक्ती करावा असा राजाचा विचार होता वधू प्रोक्षयचा काही प्रश्न नव्हताच कारण कुतुबदशाची राजकन्या चन्द्रप्रभा व सूर्यवर्मा यावे एकमेकांवर फार प्रेम होत चन्द्रप्रभेचा पिता कुतुबनराजाही या विवाहाला नयार होता परंतु दरवारी पुरोहितच एक वर्षापासून चांगला मुहुर्त नाही नाही म्हणत झळाटाळ करत राहिला होता

अशातच सूर्यवर्मा एक दिवस आपला मित्र विदुषक यला घेऊन रघातून फिरायला गेला होता रथ जंगलातल्या वस्त्यातून जात होता जंगली जनावरे व तहेतहेच्या पक्ष्यांच्या आवाजांनी जंगल दुमदुमून गेले होते म्हणून चातुर्वर्ण्य स्वयंभूला छान वाटले मध्येमधे काही बुटके, विनाय वगैरे मागून विदुषकही त्याला हसवत होता

सूर्यवर्मा अशा प्रकारे सूर्यास्तापर्यंत जंगलात फिरत राहिला चतुकडे अन्धार पसरू लागला तेव्हा युवराजाने सारख्या रथ राजधानीकडे परत फिरवावला सांगितला अथागत वाट चुकायची भीती असल्यामुळे सारख्यालाही तेच तरे होत ना

पावल्याना देशात पिताळू लागला जंगलातल्या ओवड्यांमधे रमण्यावरून रथ वान्याच्या वंशाने धावू लागला

इतक्यात रमण्याच्या मधेच वान्याच्या आगड्याचा आवाज गंठून घाड वृजले आणि रगता सोडून ते झाडोऱ्यातून वेपाम धावू लागले सारथीही त्याच्यावर ताबा मिळू शकला

या वाक्यभ्रमक प्रकाराने सूर्यवर्मा व विदुषक अवगड झाले थोड्याच वेळाने परिस्थिती ध्यानात घेऊन रघातून मृदी टाकवी की कस-या वितारयत ते पडले इतक्यात थाने एक नाफ एका पोड्या साड्याच्या डोंड्या वास्त जगून पुढे गेले परिणामत

रथ अतडून अतारावर घमाला विदुषक व सारथी जवळच्याच झाडावात पडले अन सूर्यवर्मा मात्र घरमळत जाऊन जवळच्या सरोवरात पडला

थोड्या वेळाने भिजल्या कपड्यातल्या युवराज पारथरत सरोवरातून उठत परतला जंगल म्हातार जखपा झालेले विदुषक अन् सारथी जेव्हा झाडीतून बाहेर पडले तेव्हा युवराज त्यांच्या दृष्टीस पडला त्याला पाहून तर त्याच्या आपचयाला पागबोरच आगला सही!

त्याचे आश्चर्य पाहून सूर्यवर्माने त्यांना विचारले असे काय गेलं पहाताय मायाकडे?

पण आपला आवाज ऐकून आना खुद्द सूर्यवंशीही आश्चर्यांत पडला! मरण त्याच फडक आरदार अवकाश जावून तो जाग कोमल आणि एकाद्या स्त्रीच्या आवाजासारखा सधूर झाला होता! याने आना आपल्या शरीराकडे निरखून पाहिलं नाही चाळी हातात बाणड्या अन् पाशात पैजण! कमरतीने बलवत्तर बनलेले लोखंडाच्या कांबीसारखे शरीर आना कोमल व ताजक बनलेले होते सूर्यवंशीचा आना कुठे कळून वुकले की सारंगी व विदुषक आपल्याकडे आले आश्चर्याने का पहात आहेत त्यासरोवराच्या

पाण्यातच अशी काही अद्भुत शक्ती जमली पाहिजे की ज्यामुळे आपलं रूप स्त्रीत परिवर्तन झालं आहे

यात तर त्या तिघांनी मिळून रथ जतागवरून अचजला व थोड्यांना धरून जाणून रथाक जपाने सवळत होता होता ते राजधानीत पोचले

आपल्या मुलाचे मुनीत रूपान्तर झाल्याचे कळल्यावर राजाराणी फार दुःखी झाले सकाळीनंतर ही वानसी द्वाखानलाप्रमाणे संपूर्ण राग्यात पसरली

'जापना युवराज सूर्यवंशी यांनी आता सूर्यवंशी झाली आहे' अने लोक आपलात म्हणू लागले

त्या दिवशी सूर्यवंशी लज्जामुळे राजवाड्याबाहेर पडल्याच नाही त्याचे शरीर उरी स्त्रीरूप झाले असले तरी मन काही त्याप्रमाणे बदलले नाही त्याचे मन अजूनही पर्वाच्या सूर्यवंशीचेच राहिले होते रूप स्त्रीचे अन् विचार मात्र पुरुषाचे! अशा प्रकारे परस्पर विरोधी गोष्टीमुळे तो गोंधळून गेला होता

एके दिवशी राजा वीरवमाने दरबारी दैवज्ञाला विनंती केली की त्यांनी आपल्या पुत्राच्या या प्रश्नावर काही नाडरा पहावा

दैवज्ञाने सांगितले की 'महाराज आपल्या राज्याच्या इशान्येला एक अद्भुत अम मायामयोजर आहे त्याचद्वारे मणिरी फारच थोड्या लोकांना अहे एका यक्षाच्या शोषामुळे त्या सरोवरात प्रवेश करणारा पुरुष स्त्रीत अन् स्त्री पुरुषात परिवर्तित होत युवराज चुकून त्याच सरोवरात पडल्यामुळे ही आपत्ति आदवली आहे केवळ 'दर्माय' समजून आता गप्प रहाय्यावाचून काहीच इलाक नाही आपण काहीच करू शकणार नाही'

हे खोणे ऐकून राजाला फारच दुःख झालं या परिस्थितीत काप करायला हवं याबद्दल तो विचार करू लागला एक निरोप्या बरोबर त्याने कुंतलराजला ही घटना कळवून मागितले की 'हे राजा, माझा पुत्र द्वाखानात निसर्गाविरुद्ध स्त्रीरूप धारण करून बसला आहे अन् यामुळे आता तो आपल्या कन्येशी विवाहाला अयोग्य झालेला आहे'

अनुरादादास चान्दप्रभूने त्याच द्वाखानेवर यव लिहिले-- 'युवराज! आपली परवातारी असेल पर मीही त्या मायासरोवरात अलून पुरुषरूप प्राप्त करून घेईन मग आपल्याला पति पत्नी बनायल

काहीच हरकत रहाणार नाही'

पण वाचून सूर्यवंशीने ते आपल्या गाता पित्याच्या हाती ठेवले चन्द्रप्रभूचे विचार जाणून ने भणाले 'बेटा चन्द्रप्रभूचे तुझाच किती प्रेम आहे हे यावरून कळून येतंय तिच्या या विचाराला तुम्ही काही हरकत नाही न?'

यावर स्त्रीरूपी सूर्यवंशी वराच विचारात पडला नंतर तो निधारावे म्हणाला 'बाबा चन्द्रप्रभूच्या या विचाराशी मी भुलीच सहमत नाही या शास्त्रीचा समर्थ रथ म्हणजे पळे आणखी संकटांच्या मासिकेत लोड देण! मी

आजच तिला पत्र लिहून पाठवली की तिने दुसरा योग्य पुरुषाज पाहून न्याय्यशी विवाह करवा आणि आपले जीवन सुखी करावे. इथवर गोष्ट संपवून वेंतणालाने विक्रमराजाचा निवारले. राजा सुखसमिने असा निर्णय का वर घेतला? अशा प्रकारे विचार करण-भट्टात्र कार्यकरणाच्या संबन्ध प्रोक्षण हे चूक नव्ह का? तो अविचकी अन् अहमन्य आत असे समजून आपण राघव रत्नाव का? त्याच्या मनात अस आप असले न की चन्द्रप्रभा जेव्हा पुरुष घनेल, तेव्हा आपल्यालाच निव्द्यातमोर दखून नमूत रत्नाव नागेल? या विचारानेच त्याची पुरवी क्षमिता त्याचा अहम् वृद्धिगत झाला असले. त्याचे ज्ञर खरोखरच नन्दप्रभेवर प्रेम असत तर तिने दुसऱ्या कोणाबरोबर विवाह करावा अस तिहूच कम शकला असत? काही असो सुखसमिच वागण विवेकशून्य आणि असंबद्ध वाटत आहे, होय न? या प्रश्नाच अन्तर माहीत असून तु दिम नाहीस तर तुज मस्तक फाटून जाईल.

राजा विक्रम अन्तरला गयवसाच्या निर्णयान्त काररा प्रोक्षण मूळीच कठीण नाही त्याचे कार्यकरण संबध तर अगती स्पष्ट आहेत स्वरूप व पुरुष मनान्त जगण किती कठीण आहे ते तो अनुभवानेच जणन चकलाय आता यवराणी चन्द्रप्रभा यरोवरात अतस्त परुषरूप प्राप्त करू शकली तरी मनाने ती स्त्रीच रहाणार अन् परिणामत तिलाही मानसिक पीडला तोड शावं लागणार सुखसमिच खरोखरच तिच्यावर जिवोपह प्रेम आहे अस प्रेम करणारा कोणीही पुरुष आपल्या प्रेमित्रीला आजीवन अशी पीडा सहन करू देणार नाही यामुळेच त्याने चन्द्रप्रभेचा प्रस्नच नाकारला त्याच्या या निर्णयान्त अतिवेक असवष्टता किवा पुरुषी अहंकार बगैरे वासालाही नाही.

अशा तऱ्हेने सयोंग्य अन्तर दखतही राजाचे मौन भग झाल्यामुळे शवातीम वेताळ शवासात प्रवृत्त झाला आणि पुन्हा त्याच आडाच्या फन्दीला लटकू लागला.

कल्पित

जन्मजात कवि

वे कलापरच्या तमीनदाराला कान्य- शास्त्राची आवड असल्याने कवि यंत्रितार त्याच फार प्रेम असे दरवर्षी वसन्तारसव साजरा करून कवि लोकांचा तो मन्कार करी त्याच्या दरबाराच्या कवींची मुलेही काव्यवाचन करून दरवर्षी व जमीनदार यांचे रूप मनोरंजन करीत.

अशा प्रकारे पक्षपठन करणाऱ्या तीन बालकवींचे रूप कौतुक करून जमीनदार म्हणाला 'अरे वा वसपरपरेणमाणे कविता वाचयें प्राप्त करणारे हे बालकवि मला फारच आवडले आहेत.

यावर दिवाण म्हणाला 'हजर त्यांचं काव्य हे केवळ पापपुत्रीमारख आहे कविता नावाची ही चीज काही शाकस येत नसत ती तर जन्मजात आपणअप

शेणारी चीज आहे हे बालकवि कवि-परिवारातलेच आहेत, त्यामुळे थोडीफार तक्कल ते नक्कीच करू शकतात पण स्वतःच्या कल्पना शक्तीच्या बळावर भविष्यान ते कावच बनू शकतील की नाही याची काही शाश्वति नाही.

जमीनदार ताडाडतोडा म्हणाला कीक आहे हे भविष्यान कवि बनू शकतील की नाही याची परीक्षा मीच घेईन.

दोन महीनेनिघून गेले जमीनदाराच्या काढाटवसाचा अन्सव साजरा केला जात होता त्या रात्री आभगाईत मेजवानीचा भर होता कवि-पंडितांबरोबरच या मेजवानीला उपस्थित असणारात ते तीन बालकवि स्वयं आर्मान्धत केले रात होती

भाषिक जेऊरकर

मजबानी संपत्ती तोंवर आकाशान अर्धचन्द्र चांगलाच बर आला होता जमीनदाराने नीरही बालकवीमा आपल्याजवळ बोलावलेच म्हटले, तो आकाशानला अर्धचन्द्र पहा, अन् तुम्हाला याबाबत काय वाटतय त सांग

तिघांनीही त्या अर्धचन्द्राकूर्तीकडे खांडा वेळ पाहिले

"भ्रातृवार्त शंकराच्या गटवल्या चन्द्रापैकी जो अर्धा अस्ता आहे तो आता आकाशगतून होकावत आहे" एक बालकवि अक्षुगारला

"अस वाटतय की मधू काही जमीनदार महाशयाच्य जन्म दिनात्सवासाठी त्या चन्द्राने आपला अर्धा प्रकाश या दिव्याचा बहाण केला आहे दुसरा बालकवि म्हणाला

त्याच्या अुपेक्षा एकूत जमीनदार पुसन्न शायी मध्ये असणाऱ्या सर्व

पाहुण्यानीही दर्शानुसार काढले तेवढ्यात निसऱ्या बालकवीकडे बसून जमीनदाराने विचारले, बालकवि! आता तू माग बघ हा अर्धचन्द्र पाहुन तुला काय वाटत?

त्या निसऱ्या बालकवीने पुन्हा एकदा आकाशाकडे पाहुन घेऊन म्हटले "मी तर शंकरा बालकवीच ना मला तर हा चन्द्र पाहुन तोडान विरगळणारी निघाची फाळ बाली सोडलीच आठवतय"

स्वतःला बाल कवि म्हणवून बालसुलभ वृत्तीने त्याने जन्हा अशा प्रकारे चामत्कारपूर्ण पद्धतीने अन्तर दिले तेव्हा जमीनदार त्याच्यावर फारच खुश ठावा अने त्याला आशिर्वाद देत तो म्हणाला "बालकवि, तू भविष्यात एक जन्मजात कवि अन् कर्त मिळवशील"

चान्दोबा पुरवणी-४४

भारतातील पशु-पक्षी

गेंडा

भारत देशातील अफ्रिकेच्या काही भागात गेंडा हे जनावर आढळते. गेंडांमध्ये पाच प्रकार आहेत. त्यातच भारतीय विज्ञान गेंडा खूप प्रसिद्ध आहे. ऑस्ट्रेलियन आढळणारे फाटो बॅटो सफेद बॅटो, जावानील गेंडे व सुमात्राने गेंडे हे जुरलेले चार प्रकार होत. मुख्य दिसणाऱ्या या गेंड्यांमध्ये वैशिष्ट्य म्हणजे नावाच्या पुढे बायाच अन्नाल्लेले शिबे! भारतीय गेंड्यांच्या नावावर फक्त एकच शिबे असते, पण ऑस्ट्रेलियन गेंड्यांच्या नावावर तीन शिबे असतात. ही शिबे म्हणजे हाचे जवळ त्यांच्या चमत्कारक कौशल्याचे वार असून जवळ झोतान आशी त्यांना शिब्याचा आकार घालत होते. त्यांच्या घराबांधा याही बाजूने व शोपटीच्या टोकवर वेस असतात. त्यांचे शरीर खूप बज्जदार व अगडगबज्जते सा जनावरांनी अंकी सामान्यतः १५ से.मी असते.

कधी चोक्ता असा विश्वास आहे की गेंड्यांच्या शिब्यात शीबटी खुब आहे व या शिब्यासाठीच लोक तेवढ्या गेंड्यांची तिकाय करतात. यामुळे त्यांची संख्या तेवढी दिवस गेंडावत बालली आहे अशा तऱ्हेने बत हाणारी ही बात वाचकप्यामागे आपल्या बरकरात येण्यासाठी त्यास बऱ्याच सरक्षण केंद्रांनी त्यावर कायतो आहे अशा प्रश्नाची प्रसिद्ध बन्दी म्हणजे काढिल्या जल्मापाह, येरसाग व आगाम मधील मोनार्ड त्याचे वैज्ञानिक पाहण्याची ही जगातच बरपू म्हणजे अफ्रिकेच्या जमन्याचे पुरावे असत.

आँ भूषणपथिचम गीतान्वरीत्रित्ययसीहोपाष वसो
 एकः वारोवजः सङ्गः बाणान् वक्षसीतं न सांग्रह
 मन्ता मन्त्रात्मन निधन आसी जायन्त्य प्रित गीत्कान व
 संगीतवचरन्तः भेदायासी पीव इच्छा नी दावु हाकनी नासी
 मृदाव विजुमी लतहसी सित्यः पितृप्रातः शिक्कातङ्ग लता न
 र्मन्तापत्तः कस्यङ्गु शोभी विभ नः महेतु बाण्यका साग

मान्य वसुदेवजी वाच वर्य वर्य अन्धकारांनी त्हास मढासमा
पडून आली वंडा पोल्यानी निना पडून आडव्याचें
हवांनी खेळहीन. तेचसाठीन प्रम पाडून व दिवादान पडून व
मागच्या कर्तव्यातून निचाण कर तावनें त्यावेळीं जेव
नीतिविरुध्द भयमाग्या त्यांच्या पास आकलित्तुन निवरी
मुखावरी म्हातऱ्याचे पंतले. त्या मणी वसुदेव ताज आहे

१०. गणकलत्रम् । बलं नयं दानं तवीं वीर्यं धनं कलत्रं पण्डित्य
पुत्रोत्पत्तिं दत्तवान् शत्रुघ्नं गणकलत्रं विरक्तं चतुर्षु नैव प्रकृतम् ।
पञ्चन अथ विष्टम् । स्त्रीणां प्रकृतं अयं च वायुः सखीताश्चिवाय
आयुः कुटुम्बी सिधुः । न लवणं लभः सिधुः स्थानं शाकवा गान्
अन्यत्र शास्त्रं । पितृव्यं चतुर्षु च स्वर्गं च । स्वर्गज्ञानं नखीति
अथ शत्रुघ्नः । पितृव्यं आयुः सखीताश्चिवायुः पुत्रीवित्तं वीर्यम्
मरकतमणीं सिन्धुः । दानं कलत्रं च प्रकृतं चतुर्षु चतुर्षु नैव प्रकृतम् ।

तुम्हाला माहीत आहे काय?

१. कलाग्रथं प्रेक्षित्वा तानां च ब्रह्मा विप्रः पुरातनं यत् नावान् साजग कोनः जनाः । याचप्रमाणं अत्र न
ब्रह्मातर्ही एवम् गान्ध्यानं तस्या मानात्ती ज्ञेयस्य म्हणानं ब्रह्मज्ञानं दृष्टानं तब अर्थ एव गण गान्ध्यान कोना जावो
हुता सपत्तये तथैव तेषां च राज्ञः कृष्णानं
२. प्रेक्षित्सु ये-इ-०) याच दिवजरी एकत्र निवसुन सत्ताच दिवस ही मानना कोना वास्तं ता नान काण?
३. नास्मिन्नात्ता श्चन दोन विगर्ववद्व्यात्ता गवाचीं अठवेष कसुन वैन तं जावो कोणती
४. मम ध्यानेन-०) शोचताच भूयानं वनना एतः वृद्धानं भूयसेव कोन्य जाता या खेदनां याच काय व ता
कडे वृद्धता जाण
५. मद्रासुन सौधानं रिती वीर्यं राजा कतः? स्वकीयार्थी एक अर्थ जाण राजा कसेल्या त्यानह पुताचे मान रम्य?
६. गीतानं पापेचीं रितीं कोणती?
७. वाह-साचेव म्हणुन प्रथम म्हणत पितालेल्या एका राजाशेरीय स्त्रीचे तब काय
८. चनीसार अचे अक्षनेल्या राऊत गाईने धा मिर्मान कोण?
९. कुरुपदाविकृत शलेन्या आयन्या एका कसेल्ये मौराजनेचं २० वयें फ्रेंचट ठेवचे हांन तिचं नाव कोण?
१०. जयदव्यच गीत-नाथिच मरील मीतना पंथेन ग्रन्थ-साहय' मरी म्वाच भाषाच' हर्षाक्ष भुक्त कोण
११. वगन्या अंगनात तुळशीचे रोग का सवनाम?
१२. गेलपता पाणमेहरमये म्पठ शोचता मण १३जीतिल तसुतना माणुय वंश?
१३. कानं नुसुनत म्हणान कसेलं १४ मीसुनचं कोनड शोभी घावो?
१४. ज्ञाना गावाउच नुसने अर्थ दगले आयना आयवशीना कसं आयवेन कता?
१५. वसतिनं १२०० अर्थ फासुनो घ्याय बनना त्याच वर्वी पंगवहन अत्रा म्पुत म्हणत पटना घडतो
ती कोणती?

उत्तरे

[illegible]

चांदोबाच्या बातम्या

तळहाताच्या आकाराचे कॉम्प्युटर

नुकतेच तळहाताप्रमाण आकाराचे पॉकेट कॉम्प्युटर बनविले गेले आहेत. त्यांचे नाव आहे 'पिक्चर कॉम्प्युटर'. पॉकेट साइडचा अर्थ आहे 'चित्रित' असा. या कॉम्प्युटराचा विचार कॅनेडीने केले आहे. हे कॉम्प्युटर पॉकेट कॉम्प्युटरला यापेक्षा कॉम्प्युटर म्हणतात. या आकाराचे कॉम्प्युटर नव्हतं. कॉम्प्युटर झाला आहे असे पण 'पिक्चर कॉम्प्युटर' हा न्यायीपेक्षा वेगळा आहे. या तळहाताच्या आकाराच्या कॉम्प्युटरमध्ये न्यू युग विषयक अद्ययावत कला आकार P.L. कॉम्प्युटर आपल्या यंत्रावरून चडवतात. चिकाटी पत्तम छोटी बसवण्याचे यंत्रणेचा दिवसेंदी दिवस नाही.

जपान मध्ये कायद्याने वास्तव्य घालण्याची शिक्षावाचक प्रत्येक नागरी ३४५ कि.मी. वास्तव्य घालून एक रेकार्ड प्रस्थापित करून घ्यावे. जागरी-कोपरी व अंतराळ या तीन क्षेत्रांमधील बोगद्यात तिची पाहणी घाला माली.

ऑन वेगवान आगगाडी

मलेशिया मार्चमध्ये ही गाडी ३३७ कि.मी. वेगाने धावली होती. तरीही यंत्रात आल्या गेलीचे चित्रपटांमध्ये असेच मीटराची सुपर एक्स्प्रेसलाच प्रत्येक झाले आहे. ४९४३ कि.मी. हे म. १९९० मध्ये यंत्रणे.

अतिशयचालू शिला

जवळ जवळ १५० वर्षांपूर्वी (१८४० च्या आसपास) स्काटलंडमध्ये काही शिला खोदून काढण्यात आल्या होत्या. ओक्सफोर्डच्या वैज्ञानिकांनी नुकतीच त्यांची परीक्षा केली आणि त्यांनी असे अनुमान व्यक्त केले की ३५० मिलियन वर्षांपूर्वी पृथ्वीवर प्लेनारिया घाटीला कणा असलेल्या अवापरणीय धातू संबंध आहे. क्वार्ट्ज हे मोठे मोठे साम विज्ञान घाटी अगदीच अगदी विज्ञान फ्लूट केला गेला. डीनलहममध्ये सापडलेल्या शिला यांचे आकाराचे मजान प्राचीन मानल्या जाऊ पण मजान या स्फोटक मशीन धातू त्याहीपेक्षा प्राचीन मानल्या जाऊ शकते.

चिकाटीची किंमत

देवाकर बाबांनी सदानन्द नावाचा एक श्रीमन्त गृहस्थ रहत असे. आपल्या जमीन-वसुल्या पासून मिळणाऱ्या पाणीचा त्रिशोब वगैरे लिहिण्यासाठी पांघर माणसाच्या शरीरात तो होना जवळच्या गावात रहाणाऱ्या त्याच्या विद्वानन्द नावाच्या भिक्कूला जेव्हा घाबडून कळले तेव्हा एक धाड्यासारखे पत्र देऊन त्याने आपला भाचा मारायण याला सदानन्दकडे पाठवले.

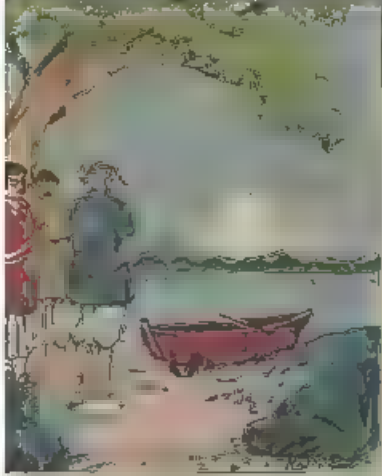
मारायण जेव्हा सदानन्दच्या घरी पोचला तेव्हा तो खूब नाकगकटून महाभुक्ताग कळली तो सदानन्दला नोकगला म्हणाला, "देवच त्या भुक्ताग माग की मी घरी नाहीये. अस प्रत्येक परत यायला कमीत कमी दोन तीन ताम लागतील.

नोकगल हा सिराप नारायणाच्या सोंगसुला परंतु मारायण मात्र पस पन्हा नोकगला विचार नागला 'आले का मानक?' अतु नाकग अतु देत राहिला नाही आले.

अतु "अशा तऱ्हेने एक ताम मिळून गेला नारायणाचा वाद लागले की आज काही सदानन्दची मेट होणार नाही आता एक एक मिनिट याची वाट म्हणत बसून रहाण याला फार जड जाऊ लागले. नोकगला बोलीवून तो म्हणाला 'मातक आता की त्याला माग की मी आतापर्यंत यांची वाट पहात बसलो होतो व अगदी आताच दोन भिक्कूांपूर्वी द्यूत मिळून गेले मी इथेच आलोय हे माहीत आहे व तुला

तुला नारायण तबूत नवीकिलगी आला त्याने हक्कने होते की आता काही आज सदानन्दला सेटणे जमणार नाही आताही दुसऱ्या एकाद्या दिवशी भेटावे असा विचार करत आपल्या गावी परतले असे त्याने हक्कने तटीरिक्ताय'व' वगैरे त्याक आपसात आलेन असे असलेले त्याला दिसले त्याच्यातल्या एकाला नारायणाने विचारले की नाव देव्हा पिघेल.

अनुसंधा अभंग

तो माणून उत्तरला 'कॅव्हा निघेल हें मागणें कर्तण आहे नांव चालवणाऱ्या नाकाड्याचाच कुठे पत्ता नाहीय एक तासभर आम्ही त्याची वाट पहात आहोत '

'हाता पहाता आणखी एक तासही निघून गेला तेव्हा नारायण अतावील हात म्हणाला "नाकाडी कॅव्हा येईल अल येईल की नाही कुणाम खऱ्हा! आपल्याला कोणी जाऊन त्याला शोधून का आणत नाही? "

'तव्हा राईतला एक जण म्हणाला 'तसल्यामाखच आम्हाला ही पनीकडे जवळ जायचय पण धर्ती वळत काय अपयश? अपयशाचा अशी जवळ पनीकडे जायची इच्छा आहे तरी नाकाड्यालाही आपल्याला पोचवून पैसे कमावण्याची गरज

आहेच ना? "

आणखी थोड्या वेळाने नारायणची प्रतीक्षा करण्याची सहनशक्ति संपली अनु ना नोकाना म्हणाला हुतका अुशीर होनाय पण तुम्हा कुणाला त्याच काडीच नाही 'मीच जाऊन त्या नाकाड्याला शोधून येतो आता ' अनु नारायण घाटावरून गावाकडे चालू लागला

गावात नाकाड्याचे घर शोधून काढून नारायण तथे पोचला तेव्हा त्याला काळल की त्याचं पोर फार जागत दुख लागल्यामुळे तं औषधानाठी दवाखान्यात गेला होना औषध मिळायलाच अशीर आल्यामुळे आत्ताच तो घाबरून पळत वाटाकडे गेला आहे

आता नारायण भराभरा पुन्हा वाटाकडे गेला पण नांवर नाव निघतही गेली हाती नदीच्या मध्यावर ती दिसत होती नारायण बैतागून आता निकड पाहू लागला इतक्यात मुकताय तय आलेला एक माणूस त्याला म्हणाला 'तु नाव वेळेवर पकडू पाकला नाहीस अस दिवसतय आता आणखी एक तास इथे थांबलास तर ही आता गेलेली नाव परत येईल आणि ही नाकाड्याला आपल्या दावासाठीच पुन्हा जायची विनंती केली तर तो आपल्याला घेऊन जाईल

बोलता बोलता नारायणला काळल की आपण शिफारस पत्र ज्याच्या रुई घेऊन गेलो होतो तोच हा सदानन्द आता नारायणाचा संहारा आनन्दाने अजुलता त्यास

शिफारस पत्र तयच ताकडतोच दाखवायचा पयत्न केला पण सदाच देते तं पत्र स्वीकारले नाही

इथ्या मागाने मला अगोदरच कळवत होतं की जे नया माझ्याकडे पाठवणार आहे त मला धरी घेतायला इथेच इथे रस्त्यावर नव्हते पन्हा कॅव्हा तरी माझ्या धरी येऊन भेट मला सदानन्द त्याला म्हणाला

नारायण आता हताश होऊन काही बोलला नाही थोड्या वेळाने नांव परत आली नारायण व सदानन्द तीन बसून नदीपार पोचले

नारायण अरोधरथ सदानन्द वगळे विद्यानन्दच्या घरीच आला आणि नारायण आपल्या धरी आल्यासून परत येईपर्यंत जे व घडले ते त्याने विद्यानन्दा सांगितले थ ते म्हणाला, मला मालीत आहे की तु त्याला माझ्याकडे नाकरीसानी पाठवशील त्याच्यापेक्षा अधिक विश्वासू आणखी कोणी अमुच शकणार नाही याचें आजोबा म्हणत असत की जे चिकाटी घर शकत नाही

वाट पाहू शकत नाही त्याला दोन्हा बाज पत्ताकी लागतं माझी सूप काम आहत भार मी ती ह्याक्याचा हापुनणार म्याच्या सहनशक्तीच्या चिकाटीच्या जाबरीत जणण्याची पाकरीही इच्छा होती म्हणून मी नारायणची अशी परीक्षा घेतली '

नारायण हे मकून फार शर्मिन्दा आला तो सदानन्दला म्हणाला 'माक्यातलं हाण आपण मला फार अजय तहने दाखवत दिवत चिकाटी सहनशक्ती ही माणसाने जन्मजान असायाना हवी मी इतकच मांगू इच्छितो की संक्षी मिळाली तर अपाणसा रव्यांच्या उचलायेत सहन मी स्वतःचा सुधारनेत मला स्वतः का दाखवण खात्री वाटतय "

माझ्या पेमाने नारायणाच्या खांचावर पोपन्न सदानन्द म्हणाला "तु खर तय जोबनोदय हे मला कळतय अशाच येऊन नोकरीवर इजर हो मला इथे काही काम आहेत चला मी ' अनु सदानन्द तयून निघून गेला

नुकसानीचा हिशोब

एक गावान सशस्त्र नाकाचा एक बडा व्यापारी व नरसिंह नाकाचा एक सामान्य पेंतकरी यांची खूप मैत्री होती. त्यांच्यातल्या नारायण नाकाचा एकच मुलगा होता. नागापण शिस्तुराज चांगल्याच हुशार होता. ही गोष्ट खोलाखोल त्याच्या शिक्षणासाठी बापाय नरसिंहला नेहमीच आशंकित करत करी.

नागापणने एकाक्षर 'गोप्यानयन' नरसिंहन गुप्यापणा यन्ना एकाद्री सेवणी लष्म्यावृत्त सुचवने म्यावैली यत्नगमेल्या आपल्या व्हापायनाचा हिशोब नेवगाभाडी कर्णितल हुशार अमण्याची इकरावी गदर होती हे नरसिंह जाणत होता.

गप्यापणे नागापणाचा व्यासवृत्त विचारने नंतर रावकच्या परीक्षेत गणितात किती नक्के राख मिळाले.

नागापणाच एकाच मिळतले अर्थही." नागापणा सुचवला

म्हणच तु. रावकत एक चुक केवीस अर्धान रावकत एक नुकसान! रावकत एक नजारात ददा रहा हजारात. हाभर-अशा ताहीने नुकसान वाढतच रहाणार. माया तर खाखोला यथगाय आर मी अस हुजारेच नुकसान सोसायला यथा नाही बाबा! तु म्हणत ना खरोखर गणितात हुणार समजत असणीच तर हुजारेवीत खजिन्यात नोकरीसाठी राख-गानतीवर त्या परीक्षा घेतल्या राहता. स्थान शोध पण हुला योग्य रांडेल. मुखाय म्हणला.

नागापणने जेवून केले. गजरातच्या कर वसली आलेत अधिकाऱ्याच्या म्यानेतर त्याची विरक्ती सासी ही बातमी मिळतच सुत्रावला वेहत नरसिंह म्हणाला. "नागापणा ही नोकरी मिळानी अज उरवारी खजिन्यात नाहीच नुकसान होणार नाहीये. त मातृया वसिमासीन म्हणच नुकसान हांगापामून रावकनेम नर पण राजा कोही तसे कर शकता नाही. नरसिंह गुप्यापणा टोमणत मागत होता. गान काहीच पावत नाही.

वेता गंगान नरसिंहच्या खांद्यावर हात ठेवत त्याच म्हणला, "भास्माकडची नोकरी पोथी की यत्राच नरसिंहच्यावरची नोकरी मोठी. मी वेळा नारायण गणितात चांगला हुशार आहे अज पुरतित येता मी अज विचार संक वर अधिष्ठात याच वेळी चुकमान हाज नये. म्हणूनच आपल्या नुकसानावरून जोरच वोलत तसा लांजानत बळगत फसवले. नरसिंहला हा नोकरी मिळतल्यावरून मी तर ब्रह्म खुब आहे.

निरुपयोगी दिव्यशक्ति

शीतल आईबापांवाकून पोरका होता त्याचा काही जमीन-जुमल वगैरेही नव्हता. त्याचे शरीर मात्र चांगले पिळगदार व भक्कम होते. पाहुनच असे वाटे की हा कुठलीही काम करू शकेल. परंतु तो फार भिडस्त होता. लोक शब्दांकडून फुकटच काम करवून घेत त्यामुळे भरपूर म्हणत करूनही त्याला योग्य असा फायदा मिळत नसे. तो मातृया कठीण परिस्थितीत जगत होता!

शीतल दिलावला घान तरतरीत होता. त्याच गावात रहाणाऱ्या प्रभातची मुलगी श्यामा तिचे त्याच्यावर फार प्रेम होत. गढे दिवशी तिने आपल्या घनची आवता इतिनलल बोलून दाखवली व त्याने आपल्याशी लग्न करावे असे ही सुचवले.

शीतलने याबबत अतुभवी लांजावळ मल्ल विचारला. सर्वानी त्याला एकच सर्गातले, श्यामा मोठी चावत व खाडक

मुलगी आहे. गणिता वृत्तीची आहे ती स्वतःच्या आईवडिलांनाच फार वास देते. त तर फार भिडस्त आणि शरीर स्वभावचा आनेस. तू जर तिच्याशी लग्न करशील तर तुझी जीवत तरक बनेल."

लोकांकडून हे बोलणे ऐकून शीतल खरोखरच फार भ्यायला. अज तगताचा विचार त्याने मनातून काढून टाकला.

एके दिवशी श्यामाचा बाप प्रभात शीतलकडे येवून म्हणाला, "माझी मुलगी तुला सोडून दुसऱ्या कुणाशीही लग्नहला तयार नाही. तू तू अगदीच नेवार भु नालायक आहेस. मातृया मुलीच्या खूपच महत्वाकांक्षा आहेत. त्या पुर्या करणे तुझ्याकडून जमणार नाही. मी तिच्यासाठी खूप चांगला नवरा शोधू शकून पण काय अपयारा. तू जावर दुये तिच्या नजरेसमोर गहाशील. नोदर नी दुसऱ्या कुणाशी लग्नहला तयार व्हायची नाही.

सुचन कीर्तित

तु दया कर मांड्यावर' काही दिवस हा गाव सोडून दुसऱ्याकडे कुठं तरी रहायला जा

शेतकऱ्याने प्रसन्नतेचा सांगोप सांगोप तो गाव सोडून जंगलाच्या वाटेने चालू लागला परगनेच्या एका गावात येताना शेतकऱ्याने त्याला शास्त्रात प्रणिधान केला व आपली समकक्षीही मागितली माधुने त्याला स्वतः तरोवर चलायला सांगितले

शेतकऱ्याने मांड्यावर मांड्यावर चालू लागला तोच आठवडे त्याने मांड्यावर खूप संवा केली शेतकऱ्याने मांड्यावर पाणी आणून भरत असे स्वयंपाक करत असे त्याचे पसंती होय असे

उपरा शेतकऱ्याने लगेच आठवडे गेले असे माधु

त्याला म्हणाला आता मला जेवणाला जायचंय, तेंव्हा तू आता दुसरा एकादा माधु पहा

मुकाट्याने पान हलवून शेतकऱ्याने जायला निघाला व माधुने माधुला त्याची दया केली असे त्याने त्याला सांगितले मागितले शेतकऱ्याने

माधु म्हणाला 'तू स्वोस्वरुप फार भिदून आहोय तसा गहणीत तर लोख तुला फसवतील मी तुला काही दिवस शेतकऱ्याने देतां तू त्या शेतकऱ्याचा स्वतःसाठी नव्हतं पण दुसऱ्यासाठी करशील तेंव्हाच त्याचा उपयोग होईल त जाला आपला भालक मानशील तो ज म्हणेल ते तू करू शकशील ' असे म्हणून माधुने शेतकऱ्याच्या डोक्यावर हात ठेवून एक मन्त्र म्हणताना आणि त्याला आशिर्वाद देऊन माधु तेंव्हा निघून गेला

शेतकऱ्याने तेंव्हा परत फिरला काटेत एका गावात तो बसला एका यंत्रावर उभा राहून शेतकऱ्याने मानकाकडे काम मागितले

मानकाने विदुन म्हटले असे तू काय काम करणार? माझा यंत्रावर एक लोख आहे त्याच माग राणी पिभून दाखव पाह

शेतकऱ्याने तो म्हणले असे तो यंत्रावर जायला निघाला पाहून भालक फार आश्चर्यात पडला परगने पहाता पहाता शेतकऱ्याने तलावातले माग राणी

पिभून टाकले असे मानकाचे आश्चर्य बाणहीच वाढले

त्या विकण्या तलावात मानकाचे एक रत्नककण सापडले ते फेडून तो म्हणाला, माझा जुना नोकर म्हणत होता की ककण तलावात पडलाय पण मी विश्वास देवला नाही असे त्याला लोखरीवातून काढून टाकला त्याच्यासारखा विश्वास नोकर कुठे शोधूनही सापडणार नाही तसा पहातापहाता तलावातले पाणी पिभून टाकणाऱ्या तुझ्या सारख्याला मी रे काय काम देणार? मी आपल्या त्या जुन्या नोकरालाच कोलवून घेईन

शेतकऱ्याने काटेत की अगदी जसता जसता आपले काम बिघडून गेले तो पुन्हा तिथून दुसऱ्याकडे गेला व त्याने तेथील खूप खीमत

अशा समप्रसादकडे काम मागितले

हा समप्रसाद एक नंतरचा कंजुष माणूस होता त्याने शेतकऱ्याकडून आपले सगळे घर व परमूही साफ करवून घेतले कठिणात कठीण कामही शेतकऱ्याने मोठ्या सहजतेने केले लागला तेंव्हा त्याला एक अचानक सूनला गावातल्या सर्वांसाठी लाकडे फोडून घेणे कपडं घुणें वगैरे कामे तो शेतकऱ्याकडून केली घेऊ लागला गावच्या लोकांकडून तो यामाठी पैसे वसूल करी पण शेतकऱ्याला मात्र तो पोटभर खायलाही देत नसे

शेतकऱ्याने कित्येक वेळा सांगून पाहिले की त्याला पणार हवा अनु त्याने थोडे जास्त हवे पण वरवेळी समप्रसाद तुमतेच हेमून त्याला म्हणे, 'तू एक शापग्रस्त प्राणी आहेस असे शापग्रस्ताला जसे ठेवायला

हव तसच ठेवतो आहे मी तुला, घातच तुझं कल्याण आहे ।

गुमप्रसादचे हे वागणे पाहून इथे आपला काहीच फायदा नाही हे शीतलने ओळखले आणि ता आपल्या राखी मिशन आला तेथे वाडून आपल्यावर काय काय बेतने ते मारेचे मार त्याने प्रभातला नांगून टाकले

ते ऐकून प्रभात प्रयत्न झाला अन् शीतलला म्हणाला, तुझ्याजवळ जर दिव्यशक्ति आहेत, तर तुला भूगाच दुवरांची सेवा करावचं काय कारण? तू माझ्या श्यामाशी लग्न कर अन् तिलाच मातक मानून तिच्या इच्छा पूर्ण कर तपुहं तुम्ही मुखी दोशील अन् मलाही मुख लागेल "

अशा तऱ्हेने श्यामा व शीतल यांचा विवाह झाला शीतल कायकोला म्हणाला, तू माझी मातकीण! तू मला आज्ञा देत जा कितीही कठीण काम असल तरी मी ते करत जाईन "

यावर लावून श्यामा म्हणाली 'अस काय म्हणताय तुम्ही! मी तुमची बायको आहे

तेव्हा तुम्हीच माझ्यावर दुरुभत चालवायची! तुम्ही मला खूप प्रेम वा फक्त मी खुषा राहीन तुम्हीच माझ्या जीवनाचे मालक आहात इथून घडे कोणाची ताबेदारी करण नका, स्वतन्त्रपणे काम करत जा म्हणजे मला आनन्द वाटेल मी तुम्हाला आपल्या खुष्टीची साथ देत राहीन

श्यामाने शीतलला आपला मातक म्हटले तेव्हा त्याच्या मनात आनन्दाने गुदगुल्या झाल्या, गर्वही कटल्या त्याला त्या दिवसापासून त्याने आपला अिहस्तपणा सोडला लवकरच शीतल चांगला घनवान बनला श्यामा ही त्याला चांगली साथ देऊ लागली त्यामुळे शीतलला परिवार-मुखही भरपूर मिळू लागले

दिव्यशक्तींच्या आधाराने लेवक म्हणून जगण्यापेक्षा कडक मेहनत करून अन्तमगीरवाने स्वतन्त्र जीवन घालवणे श्रेयस्कर ही गाष्ट शीतलने अनुभवाने जाणली यानंतर श्यामा-शीतल यांचे दिवस आनन्दाने जाऊ लागले

वीर हनुमान

दहस्यात वानर वीरगंती पहस्ताशी मामना केला आणि एकदा वानर आणि राक्षसांती एकमेकांच्या सैन्यानीन अनेक वीरांचा बध करवला पहस्ताचे चार ही मशी वीरोचित उत्साहाने बानर्गना गाजर-मुठ्याप्रमाणे कापू लागले हे पाहून द्विविद नांकाच्या वानर-वीराने एक भला मोठा दगड फेंकून तरांतकाला ठार मारले त्याचप्रमाणे दुर्मुख नांकाच्या वानर-वीराने तमुग्नतात्ता, जाबजानने महानाक्षला व वानर कुंभहनुला ठार मारले अशा रीतीने पहस्ताचे चार ही मशी मृत्युमुखी पडले हे सर्व पहस्ताने आपल्या होठ्याली पाहिले आणि ता अत्यंत क्रोधाने वानर

मनेचा दिव्यम करू लागला आता पहस्ताने नीलशी सामना केला पहस्ताने बाणांनी व नीलने शिला आणि वृक्ष यांच्या साह्याने युद्ध केले नीलच्या शरीरात बाण घनू लागले पण त्याने त्यांची पर्वा केली नाही त्याने पहस्ताच्या शंशाला जपलेल्या घोड्यांना मारून टाकले आणि नंतर त्याच घनूष्य मोहून टाकले नंतर पहस्त व नील दोघे जण भल्ल-युद्ध करू लागले या युद्धात नीलने दगडांने पहस्ताचे ठोके फोडून टाकले अशा रीतीने जेव्हा पहस्त ठार आला तेव्हा बाकीचे राक्षस आकाशा करीत लंकेकडे निघाले

पहस्ताच्या मृत्युची वार्ता जेव्हा

२५ कुंभकर्णाला शोथेतून आगे केले'

रावणाच्या समजली, तेव्हा त्याचे पिता लवचले त्याने निश्चय केला की आता आपण स्वतःच पुढासाठी प्रस्थान करेल. तिने उत्तम चोटे जुपलेच्या गखावर तो स्वार झाला.

तो नगरीनून जेव्हा बाहेर पडला तेव्हा आढे व दगडे हानी घेतलेली सुस्पष्ट वानर-सेना त्याला दिसली. रावण जेव्हा युद्ध करण्यासाठी पुढे येऊ लागला तेव्हा त्याला पाहून रामाने विभीषणाला विचारले 'अपार सैन्यासह अनेक ठेके लावलेल्या रथात बसून येणारे हे कोण आहेत?'

विभीषणाने रामाला एकंकाचा परिचय करून देता रावणाच्या मुलगा अकंपन हा त्याच्यापैकी एक होता. शिवाय इंद्रजित

होता अनिकाय होता आणि होता महादेव पण यांच्या खेरीज रावणावरवीर पिशाच, त्रिशू, कुंभ नि निकुंभ इत्यादी राक्षसवीर पण होते.

रावणाचे तेज पाहून रामाला आश्चर्य वाटले. दैव-दानवात युद्धात असं तेजस्वी कोणी स्पर्धितच असत. रावण आता आपल्याला सामोरा येत आहे असं पाहून रामाला क्षण आनंद झाला. सीतेला पठवून तणाचा दुष्टाचा जागला मुद्द घेणे आता शक्य होतं असा विचार करून रावणाशी युद्ध करण्यासाठी राम लक्ष्मणासह भेज झाला.

वानर सेनेला घाबरून येऊन येणाऱ्या रावणाशी प्रथम युद्धात सामना केला. रावणाने सुग्रीवाला एका वाणातच वेष्टा करून टाकले. हे पाहून राक्षसांनी विजयोन्मादने आगेकूचा ठोकल्या.

हे पाहून राजाक्ष रावण, अश्वत्थामा, अग्निर्महा आणि नग इत्यादी वानर वीरानी विग्रहल रूप धारण करून आणि डोंगरावरील मोठमोठ्या शिनांसह रावणाशी युद्ध करायला आले. रावणाने या सर्वोपर वाणाचा भडिमार केला. वानर वीर आता घाबरले नि रावाच्या आश्रयाला आले.

रावण जेव्हा वानर-सैन्याचा नाश करू लागला तेव्हा त्याचे भक्षण करण्यासाठी राम पुढे सरसावला. हे पाहून लक्ष्मणाने रामाला धाडला. केले की

रावणाच्या मारण्याची संध त्याचा दिनी आली. लक्ष्मणाच्या मावस रावण्याची मुचना देऊन रामाने त्याला रावणाशी नवायला. परवानगी दिनी.

आता लक्ष्मणाने रावणाशी युद्ध करायला पुरुषात केली. हे पाहून हनुमानच प्रथम रावणाला सामोरा आला, आणि उजवा हात वर करून म्हणाला- ही गोष्ट खरी आहे की तू देव दानव गंधर्व, यक्ष आणि राक्षसाना जिकल होतंस. पण वानरांपासून तुझ्या जिवाला जोख आहे मी माझ्या हातांनी आता तुला मारून टाकता व्य.

हे ऐकून रावणाच्या पांश उडला आणि तो म्हणाला 'ह हनुमान निर्धयपणे तू मला मार. एका पावडाने रावणाला मारलं अशी शशक्त कीर्ति तुला मिळेल खचित. त्वर पग मी तुला छार करीन.

"एकदा पुनः आठव तुला मुलगा अक्ष यांना मीच मारून टाकलेय." हनुमानाने आणखी एकदा धोक्याची मुचना दिनी.

वाचन रावणाने हनुमानाच्या छाती वर एक जोरदार जोसा लगावला. हनुमान थोडा विचलित झाला. या रागाच्या घरात त्याने ही रावणाच्या छाती वर आणखी जोरदार एक जोसा मारला. मुकंपामुळे पर्वत हलकला आणि रावणाची स्थिति झाली तू दृश्य पाहून वानर सनोपुर्वक आरंभ्या देऊन आपला आनंद व्यक्त करू लागले.

हनुमानाच्या पराक्रमाची रावणाने ही प्रशंसा केली. पण हनुमान म्हणाला 'रावण जेव्हा मामा सागर पराक्रमी माझा ठोका म्हण करून ही नू अजून जिवन्तच आहेस तू आणखी एकदा मला युद्ध दान, म्हणजे मी तुला आपल्या गुह्यांनी यमसदनाला पाठवते."

मोठ्या रागात येऊन रावणाने आपल्या मुखीने हनुमानाच्या छातीवर एक जोसा लगावला. हनुमान चक्कर येऊन पडला. ना शूद्रोवर घेवपर्यंत रावणाने नीलभी युद्धाचा सुखात केली.

नील नर वानरांचा सेनापति होता. रावणाचे बाण जेव्हा त्याला चापाळ करू लागले, तेव्हा त्याने अनिर्णय रावाने

एक अन्नी मोटी गंडशिला रावणावर फेकली दरम्यान हनुमान शुद्धीवर आला आणि त्याने राक्षणाकडे आपला मोर्चा वळवला आता तो रावणाच्या म्हणाला दुष्टाच्या कोणाशी तरी लढत होतास, म्हणून तुझी पांढऱ्या बाजूने आहेस.

रावणाने आपल्यावर पडणाऱ्या गंडशिलेचे आपल्या बाणांनी तुकडे-तुकडे करून टाकले. पण त्याने आपल्या आग्नेयास्त्रांनी लालला मुच्छिन्न करून टाकले आणि त्याने लक्ष्मणाशी लढायला सुरुवात केली.

लक्ष्मण रावणाच्या ललकारत म्हणाला "हे राक्षसराजा त्या वानरांनी कसली लढाई करीत आहेस? माझ्याशी लढ म्हणजे तुझे

गवचे घर खाली दोईल."

"हे लक्ष्मणा, तुझे आयुष्य सरस म्हणून तर तू आता माझ्यासमोर आला आहेस मी आता तुला यम पुरीला पाठवतो." रावण म्हणाला.

लक्ष्मण म्हणाला "पापाच्या फार काळमस्तुति करू नकोस तुझी शक्ति नि पराक्रम मी चांगल्या जाणतो मी तुझ्याशी युद्ध करायला तयार आहे.

आता रावणाचा खूपच राग आला त्याने लक्ष्मणावर बाणा वर बाण सोडले. लक्ष्मणाने आपल्या बाणांनी ते सर्व बाण परतवले अशा गतीने दोघांनी बाण युद्ध केले. मध्यंतरी मुच्छिन्न झालेल्या लक्ष्मणाकडे येऊन रावणाने त्याला आपल्या हातांनी उठवण्याचा प्रयत्न केला होता पण हनुमान सधेच येऊन टपकला आणि त्याने आपल्या मुठीने रावणाच्या छातीत एक जबरदस्त चुकका मारल्यामुळे रावण तोंडावर खाली पडला त्याचे तोंड, कान व डोक्यातून रक्त वाहू लागले.

हनुमानाने मुच्छिन्न अवस्थेतील लक्ष्मणाला उचलले व थोटा रामाजवळ जाऊन पोचला.

काही वेळानंतर लक्ष्मण व रावण शुद्धीवर आले आता रावण युद्धासाठी पुन्हा तयार झाला.

सगळ्या रावणाशी युद्ध करायला आला हे पाहून हनुमान रामास म्हणाला

"रावणाशी युद्ध करण्यासाठी आपण माझ्या खांद्यावर बसाव."

रामाने तसे केले. ते दोघांमधील युद्ध करायला निघाला.

रामाचे वाहन जनकच्या हनुमानावर रावणाने आपल तीक्ष्ण बाण सोडले. पण त्या बाणांमुळे हनुमानाचे मज अधिकच वाढले. ते पाहून रामाच्या फार राग आला त्याने रावणाच्या खांद्याची चाकडे बोटे छेदून छेदून व मारली. यवर्चा आपल्या बाणांनी पळामागून पळ जमीनदोस्त केले आणि एक बाण तर असा केवला की तो थर रावणाच्या छातीत घमला. या बाणाने रावण विचलित झाला व त्याच्या हातातील धनुष्य मृत्तने आणि रावण बेशुद्ध झाले. जमिनीवर कोसळला.

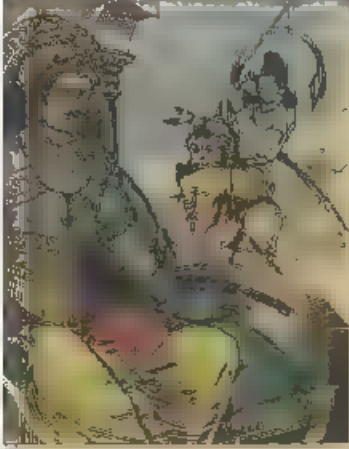
रामाने एका अधोचन्द्राकार व्याणाने रावणाच्या मुकुटाचे तुकडे तुकडे करून टाकले आणि रावणाचा म्हणाला- अनेक कीरांचा वध करून तू आता पकला आहेस. मी आता तुला मारित नाही तू जा थोडी विश्रान्ति घे आणि मग युद्धासाठी तयार होऊन ये. मी तुला तसे करायला परवानगी देतो.

असल्या पांढरी नेकण्याची पाळी आपल्यावर यावी यावटून रावणाचा फार लाज वाटली. तेरुपायने तो लक्ष्मणाकडे परत फिरला. यानंतर राम व लक्ष्मण यांनी युद्धात वायाळ झालेल्या वानरांची सेवा-

मुशुषा केली.

रावण लक्ष्मण पाचल. रामाच्या बाणाच्या त्याने घासकाच घासला पावरलेला रावण आपल्या मजकासोबत म्हणाला- उडालून पराक्रमी मी एका माणसाच्या हातून हरलो. मी केलेलं नहान् तर निष्फळ झाले. जेवना पूर्वीच म्हणाला होना की एका पशुपाकटून मला भोका आहे आणि ते खरेच सिद्ध झाले. मनुष्याच्या हानी मला मृत्यू न सावा श्रम बरदान मी ब्रह्मदेवाला मागेल लहरी राक्षस-वीरगंती आता तुम्ही पराक्रमाची शक्ती करून शत्रु सैन्याचा मारा करीत मृदून पाहिजे. छुप सावधपणे नका. नगरीची मरफक करा. तुमच्यापैकी

निश्वास सोडी तेव्हा ते राक्षस मार्ग
ठककले जाऊ लागले.

त्या विशाल जंगल एकाद्या
पर्वतावरच्या कुंभकर्ण गाड झोपलेला
होता त्याला जागवणे मोठ्या कष्टांचे
काम होते या अशक्यपार कामासाठी ते
राक्षस पुढे गम्यावले पथम त्याच्या
मोठेर भासाच्या दीग रुपयान आला
तसेच मोठमोठी पांथे मद्यात शकून
ठेवण्यात आली त्याच्या शरीरावर
चंदनाचा लेप लावण्यात आला अनेक
पुष्प मालांनी त्याचा देह आच्छादित
करण्यात आला आणि मग ते शिष्ट फुंकु
लागले मोठमोठयान राक्षसांनी आरडा
ओरड सुरू केली कुंभकर्णाच्या देहावर
त्यांनी ताचायला सुरुवात केली तत्त
उच्चाटवान जाणे जाजबती पण राक्षसा
काय कायला? कुंभकर्ण धावला
झोपलेलाच.

गदा मुसळ व अन्य हत्यारांनी
राक्षसांनी कुंभकर्णाच्या शरीरावर प्रहार
करायला सुरुवात केली पण त्याचा ही
काही उपयोग झाला नाही आता
राक्षसांनी कुंभकर्णाच्या शरीरावर घाड
उड, हनी वगैरे मनावराना नाचू दिले

शेवटी कुंभकर्ण एकदाचा जागा झाला
जागे होताच त्याला प्रचंड भूक लागली
आपल्या समोरील खाद्य पदार्थ व सारावर
तो तडून पडला मधून मधून त्याने मग्न
प्राशन ही केली जेव्हा पोर भरले तेव्हा त्याने

काहींनी जाऊन कुंभकर्णाला ओपेतून
जारा करवले "

युद्ध भूक होण्यापूर्वी तळ विवसापासून
कुंभकर्ण झोपला होता जर कुंभकर्ण उठला
तर तो ताबडतोब रणांगणावर जाऊन राम-
लक्ष्मणाचा अंत करील असा रावणाचा
विश्वास होता या विश्वासावर करण अत्र
होत की कुंभकर्णाला आजपर्यंत कोणी शाय
दिनेला नव्हता

रावणाच्या आज्ञेनुसार काही राक्षस
आपल्या बरोबर चंदन फुलांच्या माला
व अनेक खाद्य पदार्थ घेऊन कुंभकर्णाकडे
निघाले ते घर खूपच मोठे होते राक्षसांना
कुंभकर्णाच्या शरीरात घुवेना करण
जिजीवीस झाले कारण कुंभकर्ण जेव्हा

एका राक्षसाकडे पाहिले नि विचारले
तुम्ही सदांशी मला कशासाठी उठवले?
रावण कुशभ पुर्वक आहे न? कुशभर काही
संकट तर नाही ना आले?

श्री रण अरु काही श्री अर्धदत्त घडले
हे कुसुकर्णाच्या लक्षान पायला वेळ
लगावला नाही

रावणाच्या घरी भूपाक्षने कुसुकर्णाच्या
पुत्राचो जन्म दिले. कुसुकर्णा,
आतापर्यंत कोणांशीही देव दानव वा
दैत्याकडूनही जो अस झाला नाही तो
ह मानव प्राणी आज देव आहेत असल्या
वातावरानी येऊन लवेलो वंदा घालला आहे
सीतेला पळवून आणल्यामुळे रामाना जो
क्रोध आला आहे त्याच्या प्रांटी त्याने
नंकेवर आक्रमण केले आहे पहिल्याने ए
का घातकात येऊन लोकां आर लावून
दिमी आणि अक्षकुमाराला सैन्यातून
माऊन टाकले आता रामाने रावणाच्या
मुद्धाने माऊन द्या विचाराने सोडून दिले
की रावण सल्ला आहे देव दैत्य

दानव आतापर्यंत रावणाचा पराभव
करू शकले नाहीत, ते काम रामाने करून
दाखवले

अधल्या भावाच्या पराभवाची बात
ऐकून कुसुकर्णांना फार राग आला नि
ता भूपाक्षना म्हणाला

मी आता आजून वानर सैन्याचा
सर्वनाश करतो राम व लक्ष्मण
यांना माऊन टाकतो नंतरच मी
रावणाला भेटवला जाईल राक्षसांना
वानरांचे रक्ते मांस खायला घालून,
राम लक्ष्मणाचं रक्त मी स्वतः पिऊन
टाकीन

मागच्या पुढचा काही विचार न करता
रागाच्या भरात कुसुकर्णा रावांनं जे
बाळला ते ऐकून महोदरने कुसुकर्णाला
हात जोडून पितृकी केली- 'तु असांदर
रावणाकडे जा तो जे मांगेल ते तोट
ध्यानपूर्वक एक चांगल्या वाडटाचा
विचार कर नंतर शत्रूच्या पराभवा
करण्यासाठी रण-भूमीवर जा

भोळा-भावडा

एका गावात एक विधवा आई रहान
असे तिचा एकच मुलगा होता तो
फारच साधा-सुधा आणि भोळा हाता
त्यामुळे त्याला सर्वजण 'भोलानाथ' असेच
म्हणत दखनातून एका रुपयाचे सुटे पैसे
आणाचही त्याला जमत नसे हे माहीत
असल्यानं पुष्कळसे दुकानदार त्याला
नेहमी फसवत

आपल्या मुलाचा भोळसटपणा जाईला
चायला माहीत होता त्यामुळे ती नीट लक्ष
देवन असं त्याला तीनशे खायला घालून
सूप घेवने त्याने पालनपोषण करीत
असे पण मांझाताराचलाच आपल्या
वृद्धिहीनतेबद्दल चिन्ता वाटे

'मला जराशी बुद्धी असती, तर तर
काय एतं झाल असत आई! हांक नमत्याने
माझा तुला काहीच उपयोग होत नाही
आपल्या दोघाचा साराच मार तुला
उचलावा लागतो' अन् मी मात्र

भुयताच घटकत असतो " भोलानाथ
स्वतःच्या स्थितीबद्दल आईजवळ नोवून
दाखवी

मग आई त्याला म्हणे "बाळा अरे
सर्वजण बुद्धिमान वसे अन् शकतील?
तुला देवान बुद्धी नसेल दिमी, पण
त्यात काय खिचकटय? तुला त्खान
भोल्यासारखं शुद्ध मन नर दिव बाहे
ना? दान माणसांइतक शारीरिक बळही
दिलय तुला तू कितकी मेहनत कर
शकतास तितकी आपखी कोण कर
शकत?

अशा वऱ्हेने आई त्याची नमजून
काढायचा प्रयत्न तर करायची पण
त्याला तिचं बोलणं आवडायच नाही
भोलानाथ नेहमीच आईला विचारून
सतावी "आई, मला सांग ना अक्कल
कशी मिळवावी?

अशा वऱ्हेने अनेकदा विचारल्यावर

एकदा आई त्याला म्हणाली 'जा, काळूबा पहाडावर रहाणाऱ्या जादुगारीण जूभिकेन हिच्याकडे जायून घोडोशी अवकल मागून आण '

भोलानाथ मोठ्या खुशीने काळूबा पहाडावरच्या जूभिकाकडे गेला त्यावेळी ती मुलीजबळ बसून स्वयंपाक करत होती

तिला पाहून भोलानाथ म्हणाला "जादुगारीण आल्या" सी अगदीच भोळा आहे, त्यामुळे आईला माझा काहीच उपयोग होत नाही आई म्हणाली की माझ्यामाख्या कुठ्ठिहीनाला तू अककल देअु शकतेस मग जराशी अवकल दे ना मला '

जुभिकाने एकदा भोलानाथला पायापसून डोक्यापर्यंत पाहून घेतल अन् म्हणाली, 'ठीक आहे असांदर तुला सर्वत आवडणारी वस्तु आणत दे मला। मग देईन मी तुला अककल '

भोलानाथ तसाच आणत आईकडे परत आला जूभिकेची मागणी विद्या सायन त्याच विचारून आई मला सर्वात काय वर आवडत ?'

अरे वड्या इतकही नाही लक्षण ? तुला कोबडीच मास सर्वात जास्त आवडत ना ? मग उद्या जूभिका आल्याला एक कोबड नेअून दे अन् घेअून ये त्मा बादल्यात अककल आइन त्याला सांगितलं

दुसऱ्या दिवशी माता कोबडी घेवून जूभिकाकडे गेल्या आणि म्हणाला, 'आल्या मला हे कोबड भारी आवडतं, हे घे अन् दे अवकल मला '

ठीक आहे पण मला जराबगर पारखायला हव, की तू खर कोन्सोयस की नाही मला एका पशनाच अन्तर ह धिन पायांनी पळणारा कोण ? ' जूभिकाने प्रश्न विचारला भोलाने थोडा वेळ डोक खोजवत अन् मग त्याने सांगितलं की आपल्याला नाही माहीन

याचाच अर्थ असा की तू यापेक्षा तुला आवडणारी वस्तु दिली नाहीस यावेळी तू जात परत जा अन् यापेक्षा जास्त

आवडणारी वस्तु घेअून परत ये " अन् म्हणून जूभिकेन भोलानाथला पन्त पाठवल

तो पन्त आला गपयंत त्याच्या आईन अधरुण घरले हातं कितीतरी शेजारी येअून तिची सेवा-शुध्दा करत होते त्यांना विधानव्यावर न मासाला म्हणालं अरे, तुझ्या आईला तकास सात्वाय वैखानी इमाज केला पण त्याचा काही उपयोग होत नाही

तेव्हा भोलाला आपल्या जवळ बोलावून आई म्हणाली आता मी जगणार नाही वेटा। जूभिकाने तुला दिली न अककल ? मी आता मिश्रचन्त होअून आन आहे ' असे म्हणून तिने प्राण सोडला

त्या रात्रसर भोला आपल्या आईसाठी रडत राहिला तो विचार करू लागला ' आई शिवाय कसा जगणार मी ? आता मासी सखरचात कोण विचारीन ? माझ्या गरजा कोण पुरवील ? ' असा विचार करताकरताच एक गोष्ट त्याच्या ह्यामान आली ती ही कि या जगान त्याची मर्दान आवडीची गोष्ट म्हणजे आईच।

त्याने आईचा देह एका पोत्यात गुंडाळता व ती जूभिकाकडे घेवून जावून तो म्हणाला 'सर्वात आवडती वस्तु आगाली मी आल्या, आता दे मला अवकल '

"तुझ्या म्हणण्यातला खरेपणा

पडताकायला हवा मला आल, सान्याशाय, तितकीच चमकणारी वस्तु कोणती ? ' भोलानाथला जूभिकेन विचारलं

वराच विचार करत आपल्याला ते माहीन नसल्याचं भोलाने सांगितलं तेव्हा जूभिकेन पुन्हा त्याला पन्त जाअून घाहून आवडीची वस्तु आणायला सांगितलं

आईच्या प्रेमाचं पोट घेअून भोला पुन्हा घराकडे निघाला शेटेन एका ठिकाणी बसून तो आपल्या स्थितीबद्दल जोरजोरात रडू लागला इतक्यात कृणीस विचारल ' का रडतास ?

आपल्यासमीर अश्या असलेल्या त्या रात्री नावाच्या मुलीला भोलाने आपली

रामकहाणी सांगितली. आपल्या आईचा मृत्यू, आणि जूँभिकेचे प्रथम वगैरे सार त्यांना सांगितले व आपल्याला अककल न मिळाल्याबद्दल दुःखा व्यक्त केले.

सगळे वैकून हसत राधा म्हणाली, "जिन पायांनी पळू शकते, ती नदी. सोन्यापेक्षाही बसकण तो सूर्य, इतकी तुला कळत नसेल तर तुम्ही काळजी घेणारं कुणीतरी असायला हवं. अच्छा, ते काम मीच करीन. मी गॅकलॅय की भोळीभाबडी सापास आपल्या बायकोवर झप पेंम करतात. तु करशील लग्न माझ्याशी!"

"तुम्ही हरकत नसेल तर मला मंजूर आहे." भोला म्हणाला. नंतर त्या दोघांचं लग्न झालं. राधा भोलाची त्याच्या आईपेक्षा ही अधिक काळजी घेऊ लागली.

भोलाही राधाला खूष ठेवू लागला. राधा म्हणेल ते तो करी, अशा तऱ्हेने त्यांचं एकमेकांवर प्रेम वाढत राहिलं.

एकदा भोलाच्या लक्षात आलं की, आपली सर्वात आवडीची वस्तू म्हणजे बायकोच! म्हणून तो बायकोला घेऊन पुन्हा जूँभिका जादुशरणीकडे गेला. तो तिला म्हणाला, "आत्या, आता मात्र मी खरोखरच आपली सर्वात प्रिय वस्तू घेऊन आलोय. ही बघ!"

जूँभिकाने एकवार दोघांकडे पाहिलं अन् चिन्तारलं, "जिन पायांनी पैदा होवून, प्रथम दोन पाय प्राप्त करून नंतर चार पाय प्राप्त होतात, ते काय?"

भोलानाथ डोकं खाजवू लागताच राधाने त्याच्या कानात सांगितलं, 'ओडक', मग भोलाही उत्तरला, "वेडक!"

"अच्छा! तुझ्या छोपडीत अककल नसली तरी तुम्ही बायको मात्र 'अककले'चा कादा आहे. तेव्हा आता तीच अककल तुम्ही दोघांनी वाटून घ्या, अन् सुखाने रहा." इतकं म्हणून जूँभिकाने त्यांना आशिर्वाद देऊन परत पाठवला.

नवीन वैद्य

चन्द्रकान्तने नव्यानेच वैद्यकीय पेशा सुरू केला होता. एकदा त्याच्याकडे सांसारिक रोगाचा एक रोगी आला. चन्द्रकान्तने त्याला औषध देऊन रवाना केले आणि तो स्वतः मात्र पायापासून डोक्यापर्यंत थरथर कापू लागला. ते पाहून त्याच्या बायकोने विचारलं, "काय झालं?"

"आता इतक्यात जो रोगी आला होता त, त्याला स्पर्शब्रम्य रोग आहे. मला मीती पद्धतीय की त्याचाच रोग यला लागलाय!" चन्द्रकान्त उत्तरला.

इतके बोलून तो पुढं काही बोलूच शकेना. एवढ्यात त्याचा बसा बसला अन् तो जगदीच मुक्त झाला. ते पाहून त्याची बायको सुनन्दा बाबस्त गेली अन् ती ताबडतोब चन्द्रकान्तचा मामा कीनाथ याच्याकडे गेली.

श्रीनाथ हा त्या राधाचा फार मोठा वैद्य होता. भाचा चन्द्रकान्त वैद्यकी शिकला होता.

सुनन्दाकडून हकिमत कळल्यावर तो ताबडतोब चन्द्रकान्तकडे आला. त्याची नाडी बघून श्रीनाथ सुनन्दाला म्हणाला, "याची सधेत अगदी छान आहे. कसलाही स्पर्शरोग यला झालेला नाही. पण हा कापतो आहे, त्याअर्थी असं वाटतंय की याला सर्दी झालीय. त्याचं बोलणं बन्द झालय त्याअर्थी त्याच्या भेन्दूला काही तरी झालय. याची शास्त्रचिकित्सा करावी लागेल. दोन दिवस याला काल्याची खटई, काल्याची चटणी अन् शुपात तळनेलं कर्लं जेवणातून दे आणि पाण्याऐवजी काल्याचा रसच घ्यायला दे."

सुनन्दाने त्याप्रमाणेच स्वयंपाक करून नवऱ्याला जेवायला बोलावले. सुनन्दा वादू लागल्यावर काल्याची भाजी पाहून चिडून चन्द्रकान्त विचारू लागला, "हा कसला स्वयंपाक केलायस तू? आजपर्यंत मी कधी एकदा तरी काल्याची भाजी खाल्ली आहे!

अशोक साठे

अगोवरच मी जाजरी आहे. मला जर स्वापिष्ट नेरण घाबं अगोही नाही वाटचं तुना?"

नवऱ्याच्या ओरडण्याचे सनन्दाला जराही बाईट वाटले नाही. "ओहो! शास्त्र चिकित्से-शिवायच तुमची बोलणी सुरू झाली पुन्हा? तुमचे मामा म्हणाले होते की-असं होईल म्हणून! अनु अगदी बरोबर तसंच झाले बघा! काय बरं वाटलं मला!" सुनन्दा म्हणाली.

चन्द्रकान्तला जाता खरा प्रकार कळून चुकला. आपल्याला नापसन्त पदार्थ विसवल्याने आपला मेंदु प्रभावित होऊन रात्र चिकित्सेशिवायच आपण बरे झालो. मामाला ही गोष्ट माहीत आहे, पण मला नाही शिकवली त्याने! कदाचित् ही एक नवीच चिकित्सा-श्रगावी असावी, असा चन्द्रकान्तने निष्कर्ष काढला.

तन्तर तो सुनन्दाला म्हणाला, "तु लक्ष्मीकान्ताच्या घरी जा. इकडल्या तिकडल्या गप्पा वगडून त्याच्या आयकडे कडून माहिती काढून घे, की लक्ष्मीकान्तच्या बापाला कोणते पदार्थ अग्रिय आहेत, फार महत्वाचे आहे हे! तो बाप एकदा अशाच रोगाची तक्रार घेऊन माझ्याकडे आला होता. त्याची चिकित्सा करताना मामाचा मुल्ला घ्यायचा मला संकोच वाटला होता. आता हा मला अपाय करून पहावा म्हणतो."

पतीच्या बुद्धिमत्तेवर खूश झालेली सुनन्दा लक्ष्मीकान्तच्या घरी गेली. रस्त्यात तिला श्रीनाथ भेटला. चन्द्रकान्तच्या तब्येतीबद्दल त्याने सुनन्दाला विचारले. खरी गोष्ट सुनन्दा त्याच्या पासून लपवू शकली नाही. तिने इतकंभूत सारी गोष्ट त्याला सांगून टाकली.

हे ऐकून श्रीनाथ हसत म्हणाला, "अरंभ बरीतरी घडेल हे ताद्वलंच होतं मी. खरी गोष्ट जाणण्यासाठी मी ही कान्ताची गोष्ट सांगितली. लक्ष्मीकान्तच्या पित्यावर तो हा प्रयोग करील तर काय परिणाम होईल? ती तर काही दोंग करण्याची गोष्ट नव्हे! खरा आजार आहे तो! त्याचा अपाय निराळाच आहे. चल, घरी जाऊ या." आणि सुनन्दाला घेऊन श्रीनाथ भाचा चन्द्रकान्त याच्या घरी गेला. तन्तर माच्याची चांगली तसडपट्टी करून तो म्हणाला, "लक्ष्मीकान्तचा बाप प्रथम पाड्याकडे आला होता, मी सांगितलेले वैशे जवळ वाटने, म्हणून तो तुझ्याकडे आला मला वाटलंच होतं की तो तन्तर तुझ्याकडे

येईल आणि त्याची चिकित्सा केलीस तर तुझं चांगलं नाव होईल. मी तुझ्यासाठी इतकी धडपड करतो, पण तू मात्र चिकित्सा शास्त्रातल्या अडचणी मला विचारायचा संकोच करतोस. हे काही बरं नव्हे. काय? समजतंय ना माझं बोधणं?"

चन्द्रकान्तने आपली चुक कबूल केली. तन्तर त्या रोगाची चिकित्सा पडती त्याने मामाला विचारून घेतली. मामा गेल्या बरोबर चन्द्रकान्त पुन्हा कापू लागला.

"आता काय झालं कायमला? अस्ता कुणाच्या अपुष्याचा प्रश्न आहे?" सुनन्दाचे विचारले.

"अजून माझा थरवरण्याचा आजार संपला नाही. अजून काही दिवस मला खाटेवर रहायला हवं. लक्ष्मीकान्तच्या बापाला मी औषध पाठवून देईन. पण आणवी एकाच वेगी मी तपासू शकित नाही." चन्द्रकान्त म्हणाला.

यावर हसून सुनन्दा म्हणाली, "रोज रात्री झोपताना मी तुम्हाला तुळशीच्या मूळाचं चूर्ण, पानांच्या रसत घालून देत जाईन. हे औषध रोज दोन्ही वेळा घेत रहाल तर कोणत्याही अन् कितीही स्पर्शजन्य रोगांवर इलाज केलात

तरी तुम्हाला कमलाही आजार होणार नाही. झुगीचच घाबरून तुम्ही आपल्या व्यवसायात बदलाम होऊ नका." "तुला हे कसं कळलं की मी स्पर्श-रोग्यांना भिती आहे?" चन्द्रकान्तने वाचक्याने विचारले. "वैद्यकीय सुरू करताना नवीन नवीन असंच होतं, ही गोष्ट तुमच्या मामांनी सांगितली होती. इतकंच नव्हे, तर तुमचे विचार व आचार अगदी त्यांच्याच-सारखे आहेत. त्यामुळे त्यांच्या अनुभवांचा तुम्हाला लाभ घेता येईल, हेही मामांनी तुम्हाला सांगितलं होतं." सुनन्दा म्हणाली.

हे ऐकून चन्द्रकान्त जवाबू झाला त्याने झोळखले की मामासमोर सर्वं करणं, किंवा त्यांना काही विचारायला लावणं—हा आपलाच मुर्खपणा होईल. त्यांच्याकडूनच वैद्यक-शास्त्र शिकून घेऊन, त्यांच्याही पेक्षा 'मोठा वैद्य' म्हणून नाव मिळवण्याच्या आपल्या लासलंबवद्दल चन्द्रकान्तला आता लाज वाटली. दुसऱ्याच दिवसापासून चन्द्रकान्त निरसकोचपणे आपल्या मामाकडे जाऊन आपल्या अडचणी सोडवून घेऊ लागला अन् थोड्याच दिवसात 'कुशल वैद्य' म्हणून चन्द्रकान्तची कीर्ती होऊ लागली.

कापालिनी

एके काळी काश्मीरमध्ये एक श्वेतीय दहात असे. त्याला सीमन्तिनी नावाची एकुलती एक मुलगी होती. सीमन्तिनी नावस्थवती होती. तिचा पिता स्वर्गवासी झाल्यावर त्याची सारी संपत्ती, म्हणजे अनेक वने, अरण्ये व त्याचा किल्ला वगैरेची तीच मालकीण बनली. त्यामुळे आपापानचे काही घरंदाज तरूण तिच्याशी विवाह करायला उत्सुकता दाखवू लागले. त्यांच्याबला गणदेव नावाचा एक तरूण खरोखरच तिच्या प्रेमात पडला. परंतु सीमन्तिनीच्या मनात विवाहाचा विचारच नसताने, तिने सर्वांचाच धुड्यावून लावले.

सीमन्तिनीला जंगल, पहाड व तऱ्हेतऱ्हेच्या पशुपक्ष्यांचे भागी आकर्षण वाटे. ती खूपदा पायी किंवा घोड्यावर बसून जंगलाच्या वाटेने खूप दूर जाई व 'गरुड शिखर' नावाच्या टेकडीवर बसून दरवर दिसणारे निसर्गसौन्दर्य तासतास पहात राही

ते पहाताना तिचे मन आनन्दाने भरून जाई. अशा तऱ्हेने निसर्गावर प्रेम करणाऱ्या सीमन्तिनीच्या मनात अचानकच कापालिक शक्ति प्राप्त करून घेण्याची इच्छा जाणवू लागली. वेताळाला वशीभूत करून वेण्यासाठी, परकाया प्रवेश, कामरूप व कामगमन इत्यादि सिद्धी प्राप्त करून घेण्यासाठी ती विचित्रशा पूजा वगैरे करू लागली. त्यासाठी आवश्यक असा अजब प्रकारचा आहार घेऊ लागली आणि खूपच चमत्कारिक व आश्चर्यजनक अशा अशास्त्रना-पद्धतीचे पालन करू लागली. ती कधी-कधी चन्दाकडे पहात राहून, वैशुध्द होऊन घसरून पडे. विचित्रशा कंवमुळांचा काढा करून तो पीत असे. आपल्या शरीराला ती फार कडीण अशी पोडा देत असे. अशा चिन्नित्र माधनेने तिचा काही शक्ति मिळाल्याही.

हे सर्व ऐकून गणदेवला फार दुःख वाटे.

सीमन्तिनी सर्वसामान्य मानवतेपासून दूर जात चालली आहे. ती जेव्हा सर्वसाधारण होती तेव्हाच तिने माझ्याशी लग्नाला नकार दिला होता. अनु आता तर अशा परिस्थितीत माझ तिच्याशी कसं काय लग्न होणार?" असेच विचार नेहमी त्याच्या मनात पिंगा घालत.

तो नेहमी 'सीमन्तिनीला पूर्वीची सर्वसामान्य सीमन्तिनी कशी बनवता येईल' हाच विचार करीत बसे. तो तिला न दिसेल अशा रीतीने, ती कसकसत्या पूजा वगैरे करीत आहे यावर नजर ठेवी.

असजसे एकामागेमाग एक महिने जाऊ लागले, तसतशी गणदेवच मनात एक इच्छा फळ धरू लागली की सीमन्तिनीला कसेही करून या सग्या प्रकारातून सोडवायला हवे. शेवटी त्याने पिंगलिनी नावाच्या एका जादूसारणीरडे मदत मागितली.

पिंगलिनी ही अदृष्ट मन्त्र-तन्त्र जाणणारी जादूगारीण मानली जात असे. ती आपल्या बागेत तऱ्हेतऱ्हेच्या वनस्पती वाढवून त्याच्या मुळांपासून व पानांपासून औषधे बनवत असे. तिने गणदेवचे बोलणे लक्षपूर्वक ऐकले.

"सीमन्तिनीला कापालिनी बऱ्याच असेल तर आपण तिला अदवायचं काय कारण?" पिंगलिनीने गणदेवला विचारले.

"कारण माझी तशी इच्छा नाही समजलं? तुला हवे तेवढे पैसे मी देईन. तू फक्त इतकच सांग, की तू तिला पुन्हा सर्वसामान्य मुलगी बनवू शकशील की

नाही?" गणदेव झटकन उत्तरला.

"कापालिनीच्या जीवनात आनन्द नसतोच, असं तुला वाटत का?" त्याच्याकडे निरखून पहात पिंगलिनीने विचारले.

"आनन्द मिळतही असेल, पण सुख नाही मिळत ना?" गणदेवने प्रश्न केला.

"होय हे माथ्य आहे मला. तुझी पत्नी बनूनच तिला सुख लागेल" पिंगलिनीने कबली दिली.

"म्हणूनच तर मी तुला विनवतो आहे. तिला माझी पत्नी बनवण्यासाठी काहीतरी कर मी जन्मभर तूझा कृतज्ञ राहीन."

गणदेव म्हणाला.

"ठीक आहे. करीन मी तुला मदत मी, सांगते तसं कर. पुढच्या अमावास्येला

कापालिनी

एके काळी काश्मीरमध्ये एक श्वेतीय दहात असे. त्याला सीमन्तिनी नावाची एकुलती एक मुलगी होती. सीमन्तिनी नावस्थवती होती. तिचा पिता स्वर्गवासी झाल्यावर त्याची सारी संपत्ती, म्हणजे अनेक वने, अरण्ये व त्याचा किल्ला वगैरेची तीच मालकीण बनली. त्यामुळे आपापानचे काही घरंदाज तरूण तिच्याशी विवाह करायला उत्सुकता दाखवू लागले. त्यांच्याबला गणदेव नावाचा एक तरूण खरोखरच तिच्या प्रेमात पडला. परंतु सीमन्तिनीच्या मनात विवाहाचा विचारच नसताने, तिने सर्वांचाच धुड्यावून लावले.

सीमन्तिनीला जंगल, पहाड व तऱ्हेतऱ्हेच्या पशुपक्ष्यांचे भागी आकर्षण वाटे. ती खूपदा पायी किंवा घोड्यावर बसून जंगलाच्या वाटेने खूप दूर जाई व 'गरुड शिखर' नावाच्या टेकडीवर बसून दरवर दिसणारे निसर्गसौन्दर्य तासतास पहात राही.

ते पहाताना तिचे मन आनन्दाने भरून जाई. अशा तऱ्हेने निसर्गावर प्रेम करणाऱ्या सीमन्तिनीच्या मनात अचानकच कापालिक शक्ति प्राप्त करून घेण्याची इच्छा जाणवू लागली. वेताळाला वशीभूत करून वेण्यासाठी, परकाया प्रवेश, कामरूप व कामगमन इत्यादि सिद्धी प्राप्त करून घेण्यासाठी ती विचित्रशा पूजा वगैरे करू लागली. त्यासाठी आवश्यक असा अजब प्रकारचा आहार घेऊ लागली आणि खूपच चमत्कारिक व आश्चर्यजनक अशा अशास्त्रना-पद्धतीचे पालन करू लागली. ती कधी-कधी चन्दाकडे पहात राहून, वैशुध्द होऊन घसरून पडे. विचित्रशा कंवमुळांचा काढा करून तो पीत असे. आपल्या शरीराला ती फार कडीण अशी पोहा देत असे. अशा चिन्नित्र माधनेने तिचा काही शक्ति मिळाल्याही.

हे सर्व ऐकून गणदेवला फार दुःख वाटे.

सीमन्तिनी सर्वसामान्य मानवतेपासून दूर जात चालली आहे. ती जेव्हा सर्वसाधारण होती. तेव्हाच तिने माझ्याशी लग्नाला नकार दिला होता. अनु आता तर अशा परिस्थितीत माझ तिच्याशी कसं काय लग्न होणार?" असेच विचार नेहमी त्याच्या मनात पिंगा घालत.

तो नेहमी 'सीमन्तिनीला पूर्वीची सर्वसामान्य सीमन्तिनी कशी बनवता येईल' हाच विचार करीत बसे. तो तिला न दिसेल अशा रीतीने, ती कसकसत्या पूजा वगैरे करीत आहे यावर नजर ठेवी.

असजसे एकामागेमाग एक महिने जाऊ लागले, तसतशी गणदेवच्या मनात एक इच्छा फळ धरू लागली की सीमन्तिनीला कसेही करून या सग्या प्रकारातून सोडवायला हवे. शेवटी त्याने पिंगलिनी नावाच्या एका जादूसारणीरडे मदत मागितली.

पिंगलिनी ही अदृष्ट मन्त्र-तन्त्र जाणणारी जादूगारीण मानली जात असे. ती आपल्या बागेत तऱ्हेतऱ्हेच्या वनस्पती वाढवून त्याच्या मुळांपासून व पानांपासून औषधे बनवत असे. तिने गणदेवचे बोलणे लक्षपूर्वक ऐकले.

"सीमन्तिनीला कापालिनी बऱ्याच असेल तर आपण तिला अडवायचं काय कारण?" पिंगलिनीने गणदेवला विचारले.

"कारण माझी तशी इच्छा नाही समजलं? तुला हवे तेवढे पैसे मी देईन. तू फक्त इतकच सांग, की तू तिला पुन्हा सर्वसामान्य मुलगी बनवू शकशील की

नाही?" गणदेव झटकन उत्तरला.

"कापालिनीच्या जीवनात आनन्द नसतोच, असं तुला वाटत का?" त्याच्याकडे निरखून पहात पिंगलिनीने विचारले.

"आनन्द मिळतही असेल, पण सुख नाही मिळत ना?" गणदेवने प्रश्न केला.

"होय हे माथ्य आहे मला. तुझी पत्नी बनूनच तिला सुख लागेल." पिंगलिनीने कबली दिली.

"म्हणूनच तर मी तुला विनवतो आहे. तिला माझी पत्नी बनवण्यासाठी काहीतरी कर मी जन्मभर तूझा कृतज्ञ राहीन."

गणदेव म्हणाला.

"ठीक आहे. करीन मी तुला मदत मी, सांगते तसं कर. पुढच्या अमावास्येला